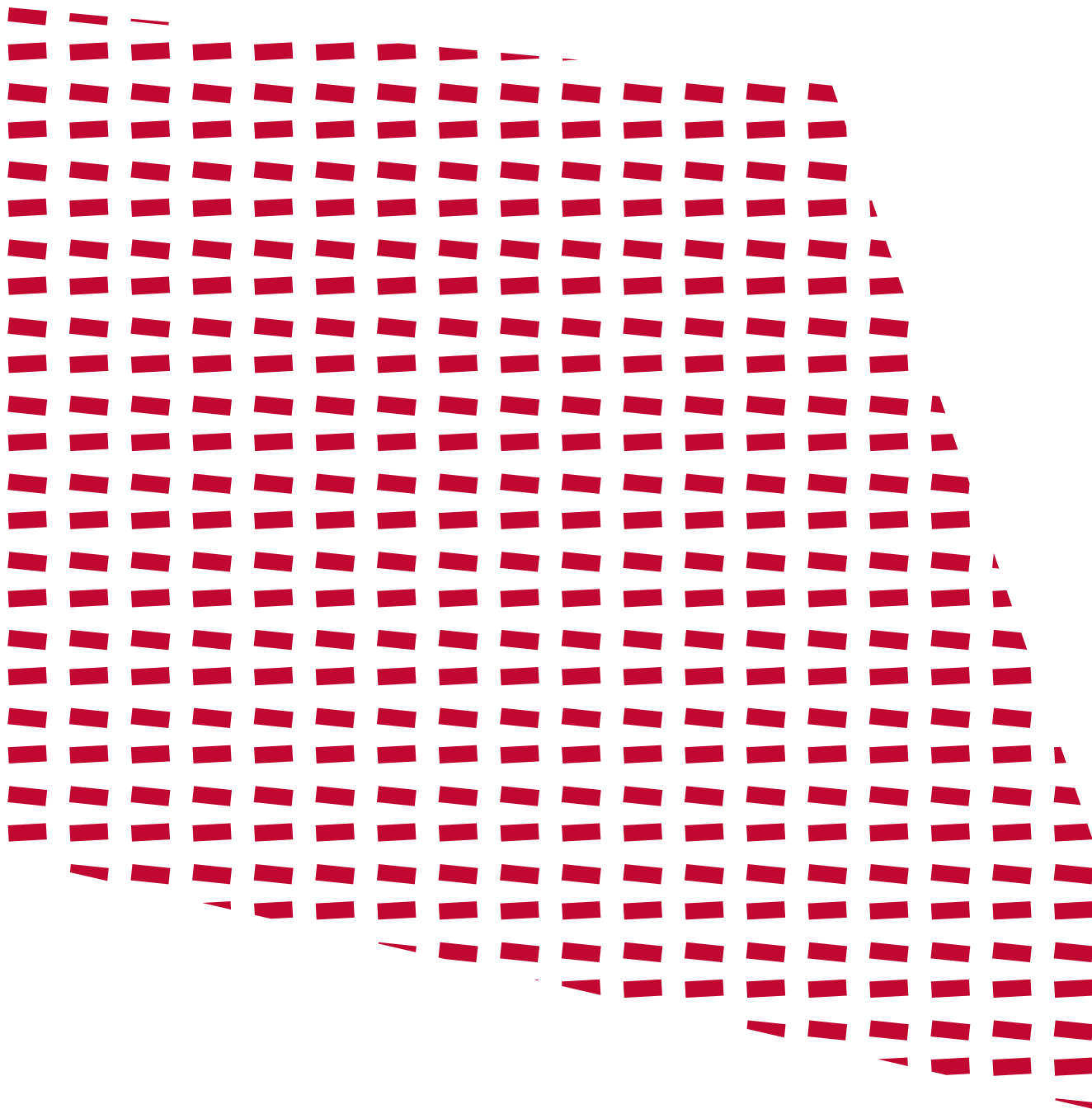

ŚWIĘTOWANIE NIEPODLEGŁOŚCI 11 LISTOPADA 2017 ROKU

niepodległa

POLSKA
STULECIE ODZYSKANIA
NIEPODLEGŁOŚCI

Raport dostępny
na otwartej licencji
(Uznanie autorstwa
3.0 Polska, Creative
Commons).

WYNIKI Z BADANIA
JAKOŚCIOWEGO I ILOŚCIOWEGO

ŚWIĘTOWANIE NIEPODLEGŁOŚCI 11 LISTOPADA 2017 ROKU

niepodległa

POLSKA
STULECIE ODZYSKANIA
NIEPODLEGŁOŚCI

WYNIKI Z BADANIA
JAKOŚCIOWEGO I ILOŚCIOWEGO

Warszawa, styczeń 2018

Raport dostępny
na otwartej licencji
(Uznanie autorstwa
3.0 Polska, Creative
Commons).

AUTORZY RAPORTU:
MARLENA MODZELEWSKA
ZUZANNA MACIEJCZAK
DR TOMASZ KUKOŁOWICZ
DR HAB. RAFAŁ WIŚNIEWSKI, PROF. UKSW

KONSULTACJA EKSPERCKA:
DR MARCIN ZARZECKI

REALIZACJA SONDAŻU: GFK POLONIA

SKŁAD I OPRACOWANIE GRAFICZNE:
MARCIN GROHS

REDAKCJA JĘZYKOWA I KOREKTA:
KATARZYNA JESIOTR

Raport jest dostępny na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 3.0 Polska. Pewne prawa zastrzeżone na rzecz Narodowego Centrum Kultury. Zezwala się na dowolne wykorzystanie treści – pod warunkiem zachowania niniejszej informacji licencyjnej i wskazania Narodowego Centrum Kultury jako właściciela praw do tekstu. Treść licencji jest dostępna na stronie <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/pl/>. Narodowe Centrum Kultury jest instytucją państwową, działającą na rzecz rozwoju kultury w Polsce.

NARODOWE
CENTRUM
KULTURY

ul. Płocka 13
01-231 Warszawa

<http://nck.pl>

<http://www.nck.pl/badania/>

<https://www.facebook.com/nowoscibadawczenck/>

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.**

Projekt realizowany w ramach obchodów stulecia odzyskania niepodległości

niepodległa

POLSKA
STULECIE ODZYSKANIA
NIEPODLEGŁOŚCI

SPIS TREŚCI

1. Główne wnioski	4
2. Kontekst badania	5
3. Metodologia badania	7
3.1. Część jakościowa	7
3.2. Część ilościowa	7
4. Znaczenie Święta Niepodległości	8
4.1. Rozpoznawalność daty 11 listopada	8
4.2. Święto Niepodległości jako wyjątkowy dzień	9
5. Sposoby obchodzenia Święta Niepodległości	12
5.1. Geneza zainteresowania obchodami	12
5.2. Jak spędzano 11 listopada 2017 r.?	14
5.3. Obchody lokalne	21
5.4. Ocena zaprezentowanych form obchodów	24
6. Motywacje i bariery uczestnictwa	32
6.1. Setna rocznica – czy za rok Polacy będą świętować?	32
6.2. Powody świętowania i nieświętowania	34
7. Perspektywy badawcze	39
8. Aneks	40

1. GŁÓWNE WNIOSKI

- 98% Polaków wie, że 11 listopada obchodzone jest Święto Niepodległości (liczba poprawnych odpowiedzi udzielanych spontanicznie).
- Święto nosi znamiona uroczystości wspólnototwórczej. Partycypacja w obchodach częściej odbywa się na poziomie wspólnych interakcji rodzinnych lub towarzyskich niż indywidualnych aktów uczestnictwa.
- W obchodach i wydarzeniach publicznych Polacy uczestniczą z bliskimi. 87% respondentów zadeklarowało, że uczestniczyli w nich z rodziną i/lub znajomymi, a tylko 13% indywidualnie.
- Dla 62% badanych 11 listopada 2017 roku był wyjątkowym dniem. Osoby te najczęściej uzasadniały „wyjątkowość” w następujący sposób: „bo to był ważny dzień w historii Polski/ważne święto” (38%), „bo czuję się częścią wspólnoty narodowej” (14%), „bo spędziłem czas z bliskimi/rodziną (9%).
- Za dzień wyjątkowy najczęściej uznawały 11 listopada 2017 roku te osoby, które równocześnie wskazywały na uczestnictwo w obchodach, wydarzeniach publicznych lub mszy świętej.
- Z wywiadów grupowych wynika, że zainteresowanie obchodami pojawia się w wyniku przekazu rodzinnego, edukacji szkolnej i zaangażowania w ruch harcerski. Motywacją do uczestniczenia w obchodach po raz pierwszy może być chęć przekazania dzieciom wyznawanych przez siebie wartości oraz wiedzy o wydarzeniach historycznych. Równocześnie badani – zarówno z młodszych, jak i starszych wiekowo grup – mówili o modzie na świętowanie 11 listopada, która pojawiła się kilka lat temu.
- Polacy pytani o czynności, które różniły dzień 11 listopada 2017 roku od typowego dnia (czynności niecodzienne) oraz te związane ze spędzaniem wolnego czasu najczęściej wskazywali na relacje z bliskimi (spędzanie czasu z rodziną/znajomymi, 53%).
- Duża grupa respondentów jako czynność wyróżniającą dzień 11 listopada 2017 roku wskazała udział we mszy świętej lub innych praktykach religijnych (18%). Wynika to z przekonania, funkcjonującego w przekazie międzypokoleniowym, o ścisłym związku pomiędzy uroczystościami państwowymi a rytuałami religijnymi. Odpowiedź ta pojawiła się częściej wśród mieszkańców wsi (28%) niż mieszkańców miast powyżej 500 tysięcy mieszkańców (3%).
- 14% Polaków jako czynność wyróżniającą 11 listopada 2017 roku wymieniła udział w obchodach lub wydarzeniach publicznych. Najpopularniejsze ich formy to marsz (38% uczestniczących w wydarzeniach publicznych) oraz koncert (18% uczestniczących w wydarzeniach publicznych).
- 55% Polaków zadeklarowało posiadanie wiedzy o tym, że w ich okolicy odbywały się wydarzenia z okazji Święta Niepodległości. Osoby te najczęściej wymieniały następujące formy: „Uroczyste obchody z udziałem władz państwowych/samorządowych

w moim mieście" (17%), „Uroczysty marsz" (16%), „Uroczysta msza w moim mieście/ Uroczysty koncert w moim kościele" (15%).

- Spośród różnych form obchodów zaprezentowanych respondentom podczas wywiadów grupowych, jednoznacznie pozytywnie oceniano rekonstrukcje historyczne (opisywane jako: idealne dla rodzin z dziećmi, umożliwiające kontakt z „żywą historią") i biegi organizowane z okazji Święta Niepodległości (opisywane jako: apolityczne, radosne, jednoczące). Opinie na temat Marszu Niepodległości były najbardziej zróżnicowane (opisywano go jako: wydarzenie emocjonujące, wspólnotowe, tożsamościowe, intrygujące ze względu na całkiem odmienny obraz w zależności od medium, ale też budzące obawy, dzielące, wykluczające lub ksenofobiczne).
- Deklarowane podczas dyskusji grupowych powody, dla których Polacy biorą udział w obchodach Święta Niepodległości, to przede wszystkim: przekonanie o wadze święta i wydarzenia, które ono upamiętnia, poszukiwanie poczucia wspólnoty i jedności, radosny charakter święta (co odróżnia je od wielu innych upamiętnianych wydarzeń z historii Polski). Do udziału w obchodach zniechęcają głównie: podziały społeczne i polityczne uwidaczniające się tego dnia, obawa o bezpieczeństwo swoich bliskich oraz... pogoda.
- Ponad połowa Polaków (57%) deklaruje chęć wzięcia udziału w przyszłorocznych obchodach, 23% waha się, 20% Polaków zaś nie chce brać udziału w wydarzeniach organizowanych z okazji Święta Niepodległości w 2018 roku.

2. KONTEKST BADANIA

Niebawem czeka nas setna rocznica odzyskania przez Polskę niepodległości. W ramach tegorocznych obchodów organizowane są liczne przedsięwzięcia, których punktem kulminacyjnym będzie uczczenie daty okrągłej rocznicy tego wydarzenia. W 2017 roku mieliśmy ostatnią okazję, aby przed tym wydarzeniem poznać wiedzę i opinie Polaków o Święcie Niepodległości bezpośrednio po dniu 11 listopada.

Zgodnie z wynikami badań z 2016 roku zrealizowanymi na potrzeby Wieloletniego Programu Rządowego „Niepodległa", tylko 12% Polaków w ciągu ostatniego roku uczestniczyło w uroczystościach świąt państwowych¹, 51% zaś zadeklarowało, że nie obchodzi Święta Niepodległości w szczególny sposób². Jednocześnie z tych samych badań wynika, że wiele form obchodów przedstawionych respondentom wzbudziło ich zainteresowanie³. Zanotowano również wysoki odsetek odpowiedzi osób, które deklarują co najmniej średnie zainteresowanie historią (63%)⁴.

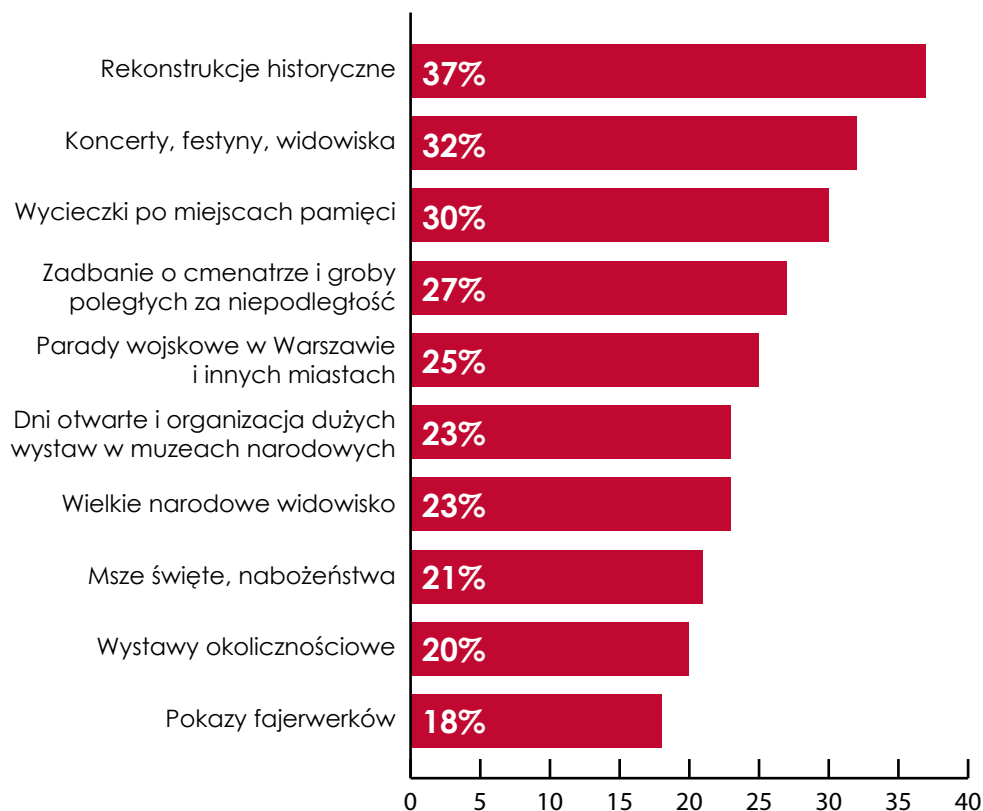
1 *Raport z badania zrealizowanego na potrzeby Wieloletniego Programu Rządowego „Niepodległa'18", TNS Polska i Narodowe Centrum Kultury, Warszawa 2016, (<http://www.nck.pl/media/attachments/318315/Raport%20Niepodleg%C5%82a%20NCK%20TNS.pdf>).*

2 Tamże.

3 Tamże.

4 Tamże.

Wykres 1. Które sposoby obchodzenia Święta Niepodległości byłyby interesujące dla Pana(i) osobiście?

2016: N=1512 (NCK/TNS Polska)

Wykres zawiera rozkład częstości wskazań wybranych ze względu na największy odsetek odpowiedzi pozytywnych.

Aby przyjrzeć się obrazowi z roku 2017 oraz w związku z realizacją programu obchodów 100-lecia odzyskania niepodległości „Niepodległa” zrealizowaliśmy w październiku i listopadzie 2017 roku badania, w których chcieliśmy zanalizować te kwestie.

Główne cele badania, jakie przed sobą postawiliśmy, to poznanie:

- sposobów spędzania czasu przez Polaków w dniu 11 listopada,
- sensów i znaczeń, jakie Polacy przypisują Świętu Niepodległości,
- motywacji i barier uczestnictwa w obchodach Święta.

Wyniki raportu mają stanowić inspirację do zorganizowania obchodów, które zainteresują również osoby mało lub w ogóle niezaangażowane w uczestnictwo w uroczystościach państwowych. Są też źródłem wiedzy dla zaciekawionych tematem.

3. METODOLOGIA BADANIA

3.1. Część jakościowa

W pierwszej części badania (jakościowej⁵) zrealizowaliśmy 6 zogniskowanych wywiadów grupowych (FGIs) w dwóch miastach – Warszawie i Skarżysku-Kamiennej. W każdym z wywiadów uczestniczyło 7-8 osób. Każda z dyskusji trwała 2h. Wywiady zostały przeprowadzone w terminach: 23-24 października Warszawa, 26-27 października Skarżysko-Kamienna. Grupy różniły się między sobą ze względu na wiek oraz stopień uczestnictwa w obchodach świąt państwowych.

Warszawa 3 wywiady grupowe (FGIs)	Skarżysko-Kamienna 3 wywiady grupowe (FGIs)
Osoby biorące aktywny udział w świątach państwowych, grupa młodsza, wiek: 18-35 lat.	Osoby biorące aktywny udział w świątach państwowych, grupa młodsza, wiek: 18-35 lat.
Osoby biorące aktywny udział w świątach państwowych, grupa starsza, wiek: 36-65 lat.	Osoby biorące aktywny udział w świątach państwowych, grupa starsza, wiek: 36-65 lat.
Osoby zainteresowane historią Polski, w ogóle lub w niewielkim stopniu biorące udział w obchodach świąt państwowych, osoby w różnym wieku.	Osoby zainteresowane historią Polski, w ogóle lub w niewielkim stopniu biorące udział w obchodach świąt państwowych, osoby w różnym wieku.

3.2. Część ilościowa

Badanie sondażowe⁶ na próbie 1000 Polaków w wieku 15+ zostało zrealizowane w dniach 13-16 listopada 2017 roku przez firmę GfK Polonia (koordynacja prac: Katarzyna Żakowska i dr Sylwia Nowak). Dobór próby był losowy. Numery telefonów stacjonarnych i komórkowych były generowane losowo. Próba miała znamiona reprezentatywności – była kontrolowana ze względu na płeć, wiek i wielkość miejscowości. Następnie dokonana została korekta ważenia zgodnie ze strukturą populacji Polaków 15 lat i więcej.

■ Charakterystyka respondentów: płeć

Płeć	Udział w próbie
Kobieta	52,2%
Mężczyzna	47,8%

5 Metody jakościowe nie należą do metod umożliwiających gromadzenie danych reprezentatywnych. Wielkość liczebności pomiarów oraz schematy doboru próby nie wpływają na zwiększenie wartości generalizacyjnej danych jakościowych, czyli możliwość wnioskowania z próby na populację. W badaniach niekwantyfikowanych (jakościowych) kluczową kwestią jest zakres autentyczności informacji wraz z problemem rzetelności jakościowych mierników (pytań scenariusza). Metody jakościowe dostarczają wiedzy na temat motywów, aktów woli, ocen i deklarowanych postaw względem problemów badawczych. Dane jakościowe, w poszczególnych komponentach badania, zostały potraktowane jako komplementarne, wzajemnie się weryfikujące i uzupełniające. Metodologia badania zakładała realizację celów badawczych na poziomie eksplikacji treściowych.

6 Metodologia badania zakładała realizację celów badawczych na poziomie oszacowań statystycznych. Zgromadzone dane ilościowe zostały przetworzone za pomocą profesjonalnego programu statystycznego. Rekomendacja metodologii badania ilościowego wraz z doбором próby bazuje na założeniu, iż dostarcza ona informacji o takim zakresie i rodzaju, które pozwalają na uzyskanie wieloczynnikowych charakterystyk statystycznych umożliwiających eksplorację, opis i wyjaśnienie problemu w parametryczno-wskaźnikowej analizie danych.

■ Charakterystyka respondentów: wiek

Wiek	Udział w próbie
15-29	21,4%
30-39	19,4%
40-49	15,9%
50-59	15,6%
60 i więcej	27,7%
Ogółem	100%

■ Charakterystyka respondentów: wielkość miejscowości

Wielkość miejscowości	Udział w próbie
Wieś	39,7
Miasto do 20 tys. mieszkańców	13,3
Miasto od 20 do 100 tys. mieszkańców	19,6
Miasto od 100 do 500 tys. mieszkańców	16,4
Miasto pow. 500 tys. mieszkańców	11,0
Ogółem	100%

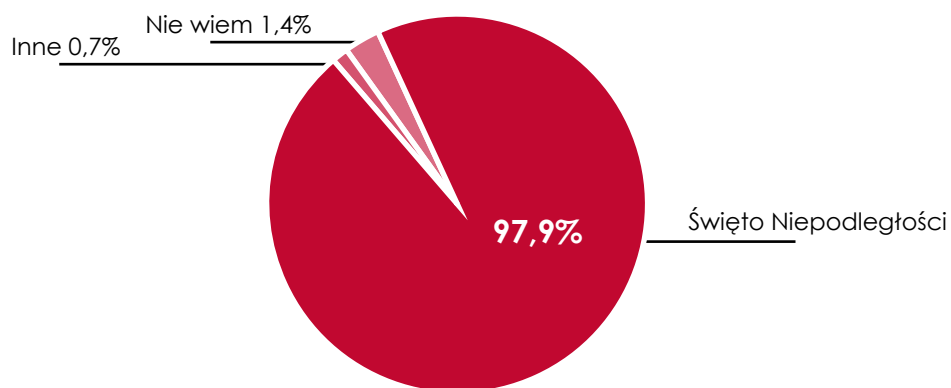
4. ZNACZENIE ŚWIĘTA NIEPODLEGŁOŚCI

4.1. Rozpoznawalność daty 11 listopada

Polacy pytani o to, jakie święto obchodzimy 11 listopada nie mieli problemu ze wskazaniem jego nazwy. Blisko 98% respondentów prawidłowo wskazało, że tego dnia obchodzone było Święto Niepodległości. Najczęściej określano je jako: „Święto Niepodległości” lub podobnie: „Dzień Niepodległości”, „99. rocznica odzyskania Niepodległości”, „Odrodzenie Polski”.

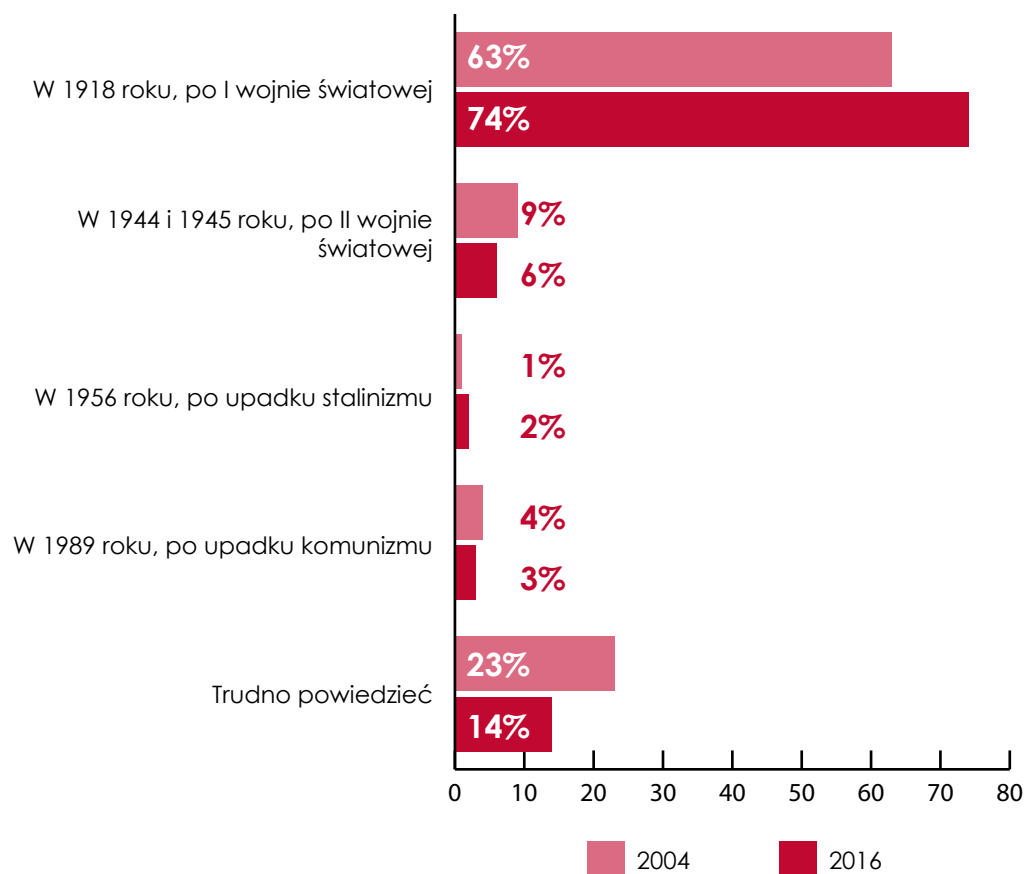
Wykres 2. Czy mógłby Pan(i) powiedzieć, jakie święto było 11 listopada?

2017: N=1000 (NCK/GfK)

Z wcześniej realizowanych badań⁷ wynika, że data Święta Niepodległości jest poprawnie kojarzona w społeczeństwie – 74% ankietowanych prawidłowo powiązało datę 11 listopada z obchodzoną rocznicą.

Wykres 3. 11 listopada obchodzimy Święto Niepodległości. Czy może Pan(i) powiedzieć, kiedy nastąpiły wydarzenia, które upamięniają to święto?

2008: N=1107 (CBOS)
2016: N=1512 (NCK/TNS Polska)

Pytania były zadawane w różnej formie i w różnych terminach. Na bardzo wysoki wskaźnik prawidłowych odpowiedzi (wykres 2.) miał na pewno wpływ termin realizacji sondażu bezpośrednio po dniu 11 listopada. Sondaż w ramach WPR Niepodległa (wykres 3.) realizowano w sierpniu. Konkludując, nie ulega wątpliwości, że 11 listopada jest świętem bardzo dobrze kojarzonym wśród Polaków.

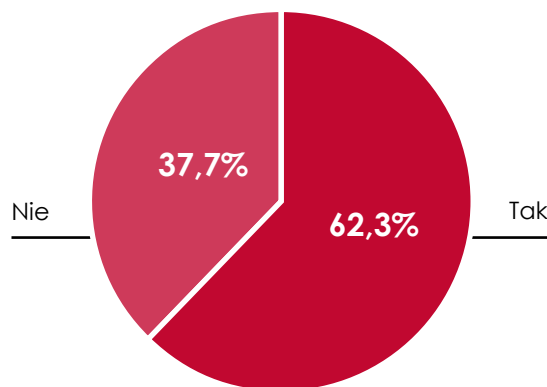
4.2. Święto Niepodległości jako wyjątkowy dzień

 Większość respondentów stwierdziła, że 11 listopada był dla nich wyjątkowym dniem (62,3%). Najczęściej odpowiedzi pozytywne były udzielane przez osoby najstarsze w wieku 60 i więcej lat (69,3%), najrzadziej zaś w grupie wiekowej 40-49 lat (53,5%). Ciekawe, że wykształcenie nie wywiera w tym przypadku większego wpływu. Jako powody „wyjątkowości” wskazano przede wszystkim: „bo to był ważny dzień w historii Polski/ważne święto” (37,7%), „bo czuję się częścią wspólnoty

⁷ Raport z badania zrealizowanego na potrzeby Wieloletniego Programu Rządowego „Niepodległa'18”...

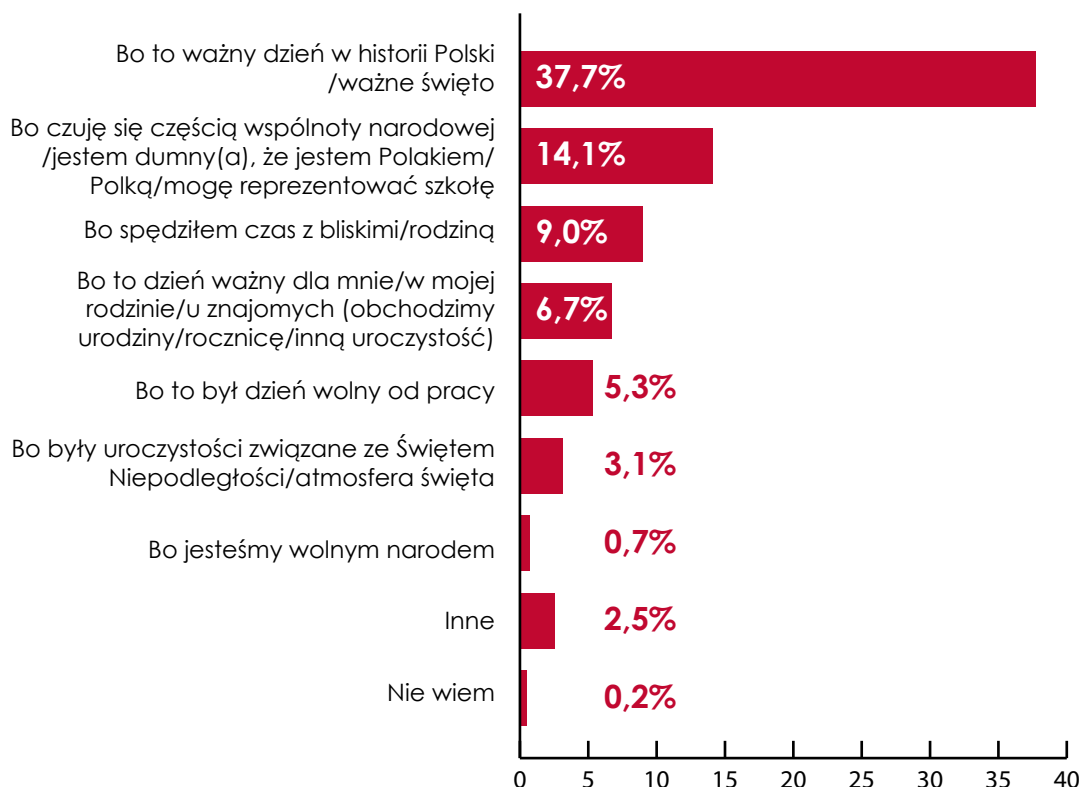
narodowej" (14,1%), „bo spędziłem czas z bliskimi/rodziną (9%)⁸. Wydaje się, że wartości przypisywane świętu Niepodległości pełnią przede wszystkim funkcję integrującą. Tożsamość wspólnotowa i narodowa oparte są na jednolitym układzie idei, wartości i symboli, które mogą być przekazywane przez uczestnictwo w uroczystościach państwowych – Święto Niepodległości jest więc wydarzeniem jednoczącym naród.

Wykres 4. Czy był to dla Pana(i) wyjątkowy dzień?

2017: N=1000 (NCK/GfK)

Wykres 5. Dlaczego był to dla Pana(i) wyjątkowy dzień? Pytanie otwarte.

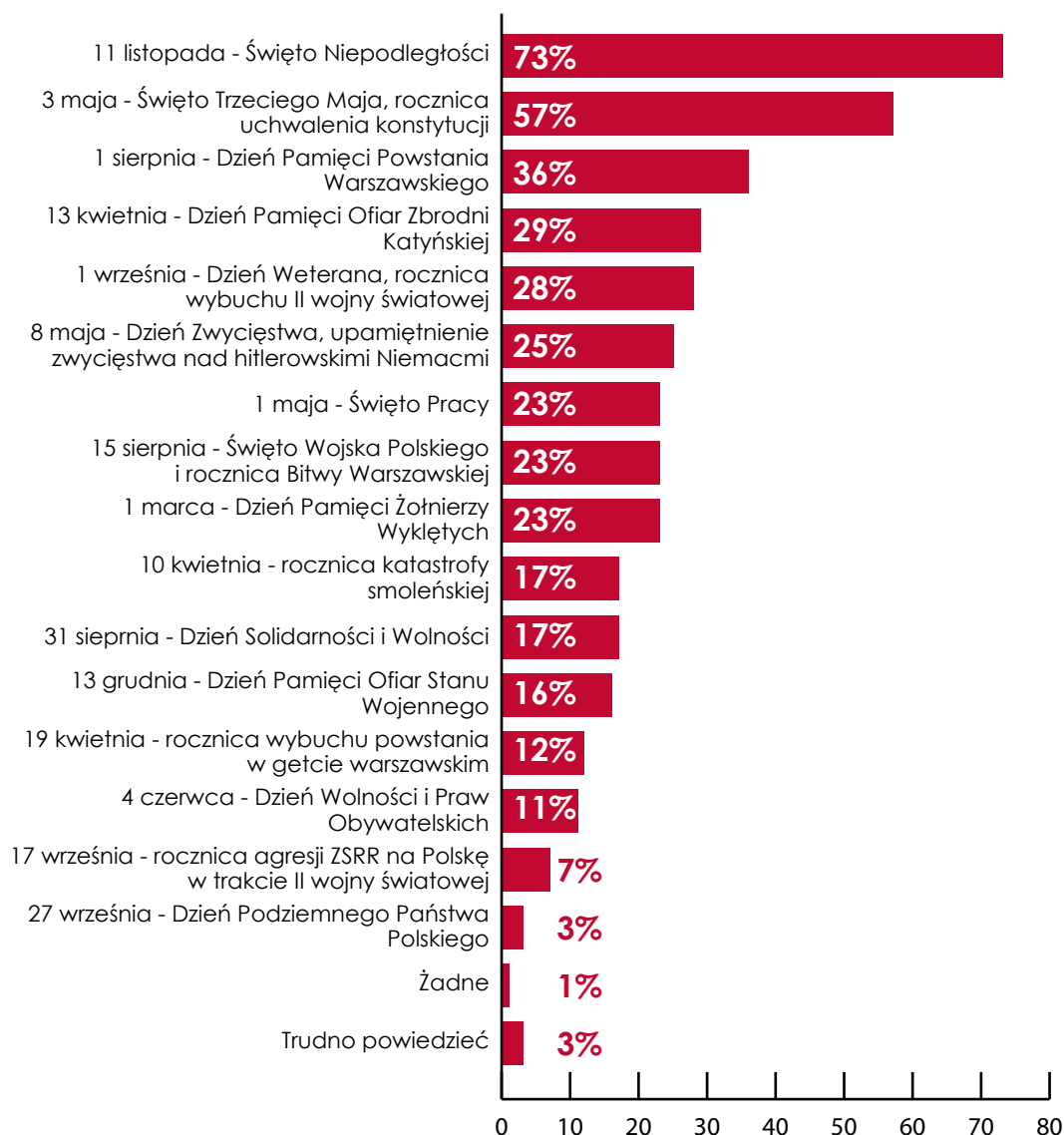

2017: N=623 (NCK/GfK)

⁸ O tym, jak ważne dla Polaków jest to, że mogą spędzić ten dzień z bliskimi omówiliśmy dokładniej w kolejnej części raportu, s. 15.

Przypisywanie przez większość społeczeństwa wyjątkowości dniu 11 listopada pokrywa się z wynikami zeszłorocznego sondażu⁹. Ankietowani zapytani, które z wymienionych świąt/rocznic zasługują na szczególne upamiętnienie, najczęściej wskazywali właśnie na Święto Niepodległości (73%).

Wykres 6. Które z następujących świąt/rocznic zasługują na szczególne upamiętnienie? Proszę wybrać 5 najważniejszych, zaczynając od tego najważniejszego.

2016: N=1512 (NCK/TNS Polska)

Również w badaniu jakościowym staraliśmy się dowiedzieć, jakie znaczenie jest przypisywane Świętu Niepodległości.

- Zarówno przez osoby celebryckie, jak i niecelebryckie świąt państwowych, było wymieniane jako pierwsze lub jedno z pierwszych przy pytaniu o obchodzone lub kojarzone święta (obok 1-3 maja, 1 sierpnia i 15 sierpnia).

⁹ Raport z badania zrealizowanego na potrzeby Wieloletniego Programu Rządowego „Niepodległa'18”...

- Ponadto spontanicznie było określane jako najważniejsze w kalendarzu świąt państwowych: respondenci wskazywali na ogromną wagę wydarzeń, które upamiętnia jako tych, które wpłynęły na losy kraju.

” Wydaje mi się, że dla Polaków jest to najważniejsze święto w ciągu roku.

(FGI Warszawa, 18-35 lat, aktywnie świętujący)

” (...) jesteśmy wolni. Polska była tyle lat pod zaborami – 123 lata. Później odzyskała w końcu wolność. Według mnie to jest najważniejsza data, no bo gdyby nie ta data, to by innych też nie było.

(FGI średnie miasto, gr. nieświętujących, osoby w różnym wieku)

Szczegółowy opis znaczeń przypisywanych świętowaniu niepodległości (jego pozytywnie i negatywnie wartościowanych wymiarów) znajduje się w podrozdziale prezentującym powody chęci bądź niechęci do celebrowania 11 listopada (s. 34).

5. SPOSOBY OBCHODZENIA ŚWIĘTA NIEPODLEGŁOŚCI

5.1. Geneza zainteresowania obchodami

W trakcie zogniskowanych wywiadów grupowych (w części jakościowej badania) chcieliśmy dowiedzieć się między innymi tego, jaka jest geneza zainteresowania obchodami Święta Niepodległości i aktywnego w nich udziału (abstrahując w tym miejscu od preferowanej formy obchodów). Przekaz międzypokoleniowy stanowi zasadniczy kanał komunikacji wartości i potrzeby uczestnictwa w uroczystościach państwowych.

- Jedną z pojawiających się odpowiedzi, wśród młodszych respondentów, był rodzinny zwyczaj, tradycja celebrowania 11 listopada.

” Ja jak byłam u babci, jak byłam mniejsza, to zawsze zabierali mnie pod Grób Nieznanego Żołnierza czy gdzieś. To było takie ciekawe, takie fajne. Później chciałam pokazać to dzieciom. To jest najważniejsze wydarzenie i chciałam uczestniczyć. I tak się przyjęło, że co roku się uczestniczy.

(FGI Warszawa, 18-35 lat, świętujący)

Pojedynczy respondenci ze starszej wiekowo grupy wspominali o prowadzonych w domu rozmowach dotyczących odzyskania przez Polskę niepodległości, przeważały jednak wypowiedzi o zainteresowaniu się tym okresem w historii i celebrowaniu święta dopiero po jego oficjalnym przywróceniu w 1989 roku.

- W przypadku młodszych wiekowo badanych, ich przekonanie o istotności Święta Niepodległości budowała również szkoła i/lub harcerstwo.

” Natomiast „jedenasty” – to jest tak jakoś wpisane w szkołę i to od razu w szkole i od razu jak się jest dzieckiem, i to już później tak idzie.

(FGI średnie miasto, 18-35 lat, aktywnie świętujący)

- Respondenci ze starszej wiekowej grupy zwracali z kolei uwagę na chęć przekazywania dzieciom lub wnukom cenionych przez siebie wartości i zainteresowania historią jako impulsach do uczestnictwa w różnych formach obchodów Święta Niepodległości.

” Ja zacząłem inaczej patrzeć na rzeczy, jak urodziły się dzieci. Chciałem im wytłumaczyć, dlaczego dzisiaj nie idziemy do szkoły czy tam przedszkola. Zacząłem mi zadawać pytania, tak. Ja też chciałem im ten patriotyzm wkręcać. Po prostu musiałem chodzić gdzieś, gdziekolwiek. Tym impulsem były dzieci.

(FGI Warszawa, 36-65 lat, aktywnie świętujący)

- Mniej oczywistym, a ciekawym impulsem jest trwająca od kilku lat moda na udział w Święcie Niepodległości, o której badani mówili wprost – szczególnie w kontekście marszów i biegów organizowanych w Warszawie. W przypadku Marszu Niepodległości pojawiał się również motyw ciekawości – chęci sprawdzenia, jak wygląda on w rzeczywistości, skoro w mediach jest pokazywany w tak różny sposób.

” Mnie podobnie znajomi namówili. Ten marsz w 2011 roku, i tam było najwięcej tych awantur, spalenie tego samochodu i wtedy nie byłem, widziałem to tylko w telewizji. I zawsze tak mam, że dosyć sceptycznie podchodzę do tego, co jest w telewizji. Rok później znajomi mnie namówili, żeby pójść i tak mi się spodobało, że co roku chodzę.

(FGI Warszawa, 18-35 lat, aktywnie świętujący)

” Druga rzecz, po prostu stało się to modne. Jak zadzwoniłem do paru znajomych: „co robisz?”, szef powiedział, że idzie na marsz, to może ja też pójść.

(FGI Warszawa, 36-65 lat, aktywnie świętujący)

- Kolejnym motywatorem jest chęć włączenia się w życie swojego miasta, wzięcia udziału w wydarzeniach i imprezach, o których jest głośno.

” Nie umiem powiedzieć, czy to zaczęło się 4 czy 5 lat temu, nie staram się pamiętać. Jest dzień, umawiamy się telefonicznie, co się będzie działo. Jak jest program, sprawdzamy, jak jest bieg, ja uczestniczę, córka się interesuje. Koleżanki syn i ona biegają. Ja byłam całe życie sprinterką, to takie młodsze życie, też się interesuję. Sama nie biegam, bo mam problem z kolanami przez to, że trenowałam wyczynowo. Ja jestem tylko obserwatorem, ale w związku z tym, że zawsze mnie to interesowało, to ja chętnie idę i kibicuję. Interesuje mnie to. Dziewczyny idą, bo najpierw jest defilada, potem marsz czy bieg, wieczorem mamy spotkanie od 8 lat chyba, zazwyczaj pod Muzeum Powstania Warszawskiego i tam na dziedzińcu jest podsumowanie, zwieńczenie. Między tymi etapami jest piwo, jest jakieś jedzenie, przenoszenie się do domu, czasami wracamy.

(FGI Warszawa, 36-65 lat, aktywnie świętujący)

5.2. Jak spędzano 11 listopada 2017 r.?

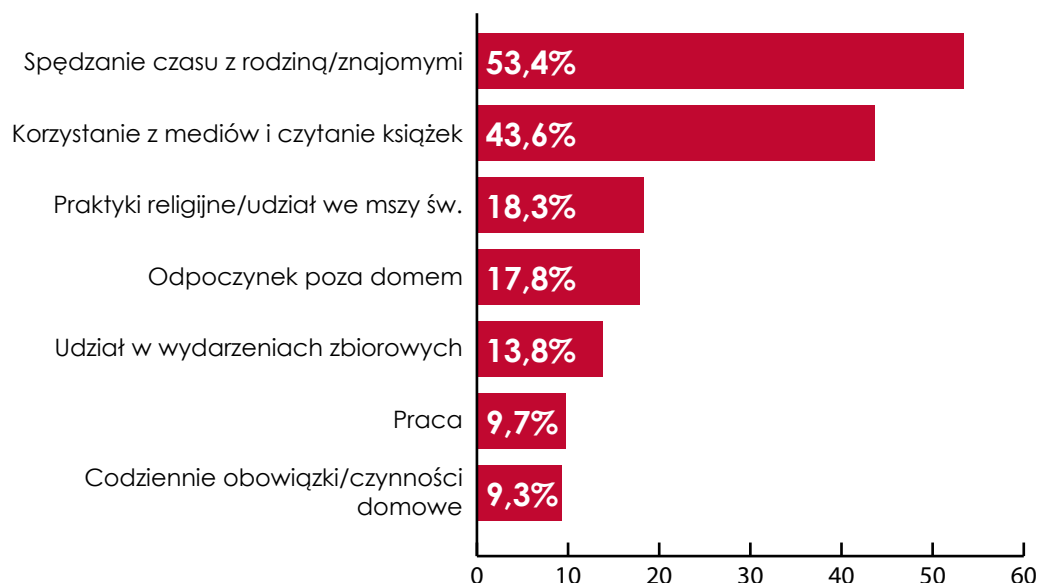
W 2017 roku Święto Niepodległości wypadło w sobotę. W związku z tym przystępując do realizacji badań, zakładaliśmy, że 11 listopada 2017 roku większość Polaków będzie miała możliwość swobodnego zaplanowania sposobu spędzania czasu. Równocześnie przypuszczaliśmy, że dzień ten będzie różnił się od typowej soboty. W wielu miejscowościach organizowane były uroczystości z okazji Święta Niepodległości. Dzień ten jest ustawowo wolny od pracy. Większość instytucji i prywatnych firm, w tym sklepów, nie działało. W związku z tym chcieliśmy dowiedzieć się, jak Polacy spędzili ten dzień. W sposób szczególny interesowała nas zmiana organizacji czasu w gospodarstwach domowych w związku z uczestnictwem w obchodach Święta Niepodległości. Założenie badawcze opierało się na hipotezie o intencjonalnym przekształceniu struktury czasu badanych ze względu na identyfikację święta państwowego zgodnie z logiką dnia świątecznego, a nie po prostu dnia wolnego od pracy.

W celu uzyskania możliwie wiarygodnych informacji¹⁰, badanie typu CATI zrealizowaliśmy w dniach 13-17 listopada, gdy łatwo było wrócić pamięcią do dnia 11 listopada. Pytaliśmy o czynności, które różniły dzień 11 listopada od typowego dnia (czynności niecodzienne) oraz te związane ze spędzaniem wolnego czasu w podziale na trzy pory dnia: do godziny 10, od godziny 10 do 15 i od godziny 15 do końca dnia. Zależało nam na uzyskaniu odpowiedzi spontanicznych, niewywołanych przez kafeterię predefiniowanych odpowiedzi. Pytania miały charakter otwarty. Zadawane były na początku wywiadu ankietarskiego. W tej części kwestionariusza nie pojawiała się nazwa Święta Niepodległości. Ankieterzy zostali poinstruowani, żeby nie sugerować respondentowi, czego dotyczy badanie. Zebrane odpowiedzi pogrupowano w 38 kategorii czynności (w tym „Inne”). Poniżej prezentujemy informacje na temat czynności najczęściej spontanicznie wymienianych. Dane dotyczą całego dnia.

Wśród czynności oraz sposobów spędzania wolnego czasu różniących 11 listopada od innych dni Polacy najczęściej wymieniali spędzanie czasu z rodziną i/lub znajomymi (53,4%). Drugą największą grupę stanowiły: korzystanie z mediów (w tym TV) i czytanie książek (43,6%). Mniej popularne, ale również powszechne, były aktywności podejmowane poza domem. 18,3% Polaków zadeklarowało, że uczestniczyło we mszy świętej lub podejmowało inne praktyki religijne, 17,8% odpoczywało poza domem, a 13,8% wzięło udział w wydarzeniach zbiorowych, w tym organizowanych z okazji Święta Niepodległości. Wśród często podejmowanych czynności wyróżnić można było także pracę (9,7%) oraz codzienne obowiązki i czynności domowe (9,3%).

¹⁰ Wykorzystanie w ocenie danych pochodzących z różnych źródeł, zbieranych różnymi metodami i przez różnych badaczy dało gwarancję otrzymania wiarygodnych danych i wyczerpujących wyników, a co za tym idzie – sformułowania wniosków poprawnych pod względem logicznym i metodologicznym. Zakładane cele i szeroki zakres pytań wymagały, by triangulacja odbywała się na kilku poziomach równocześnie. Na poziomie metod zbierania danych – wykorzystano zarówno metody ilościowe (badania telefoniczne typu CATI) i jakościowe (wywiady zogniskowane typu FGI). Na poziomie konstruowania próby badawczej – badania przeprowadzane wśród różnych grup respondentów – multiplikacja źródeł informacji umożliwiła uzyskanie wiedzy na dany temat od osób, które potencjalnie mogą prezentować różny punkt widzenia. Na poziomie zespołu – kontrola/badanie realizowane było przez zespół badawczy składający się z ekspertów reprezentujących różne dziedziny i podejścia badawcze, co pozwoliło zminimalizować wpływ badacza na osiągnięte wyniki poprzez wzajemną kontrolę realizacji, a także weryfikację i konfrontację dokonywanych analiz i sformułowanych wniosków.

Wykres 7. Czynności niecodzienne oraz związane ze spędzaniem czasu wolnego 11 listopada 2017 roku.

2017: N=1000 (NCK/GfK)

W badaniu prosiliśmy Polaków o wymienienie wszystkich wykonywanych czynności niecodziennych. Spośród siedmiu grup najpopularniejszych aktywności 34,6% badanych wymieniło jedną, 36,5% dwie, 18,9% od trzech do pięciu. 10% respondentów nie wskazało żadnej z siedmiu grup najpopularniejszych czynności, a 6,5% uczestników badania zadeklarowała, że przez cały dzień nic nie robili.

Świętowanie ma charakter rodzinny i towarzyski. Wśród bliskich, z którymi spędzali czas 11 listopada, Polacy nieco częściej wymieniali osoby z gospodarstwa domowego (30,2% ogółu respondentów) niż osoby spoza gospodarstwa domowego (23,3%). Szczególnymi formami spędzania czasu z bliskimi był uroczysty obiad (10,0% ogółu badanych) oraz przyjmowanie gości lub wizyta u kogoś (5,1%). Sposoby spędzania czasu z bliskimi w niewielkim stopniu uwarunkowane są cechami społeczno-demograficznymi respondentów. Można jednak zauważyć kilka prawidłowości. Ludzie młodzi w wieku 15-29 lat częściej deklaruwali, że spędzali czas z osobami spoza gospodarstwa domowego (30,2%) niż ogół Polaków (23,3%). Równocześnie rzadziej wskazywali na spędzanie czasu z osobami z gospodarstwa domowego (18,7% wobec 30,2% wśród ogółu Polaków). Przyjmowanie gości/wizyta u znajomych lub rodziny są mniej popularne wśród mieszkańców wsi (2,5%) niż wśród ogółu Polaków (5,1%). Uroczysty obiad rzadziej wymieniali osoby z miast powyżej 500 tys. mieszkańców (5,5% wobec 10,0% wśród ogółu Polaków).

Drugą grupą czynności najczęściej spontanicznie wymienianych było korzystanie z mediów i czytanie książek. Pojawiły się w wypowiedziach 43,6% osób. W tej grupie zdecydowanie najpopularniejsze było oglądanie telewizji wymieniane przez 37,1% respondentów. 7,1% wskazało na czytanie książek, 3,4% na przeglądanie Internetu, 2,0% na słuchanie radia, a 1,5% na czytanie prasy. Z badań telemetrycznych oraz badań czytelnictwa wiemy, że korzystanie z mediów jest czynnością znacznie bardziej powszechną. W naszym badaniu pytaliśmy wyłącznie o czynności niecodzienne oraz związane ze spędzaniem wolnego czasu.

W Święto Niepodległości czas wolny poświęcają na oglądanie telewizji najczęściej osoby w wieku średnim i starsze (46,8% osób w wieku 50-59 lat, 61,0% osób w wieku 60 lat i więcej). Zazwyczaj mieszkają one w jedno- lub dwuosobowych gospodarstwach domowych. Najrzadziej oglądanie telewizji pojawiało się w wypowiedziach osób należących do najmłodszej grupy wiekowej (15-29 lat – 15,4%).

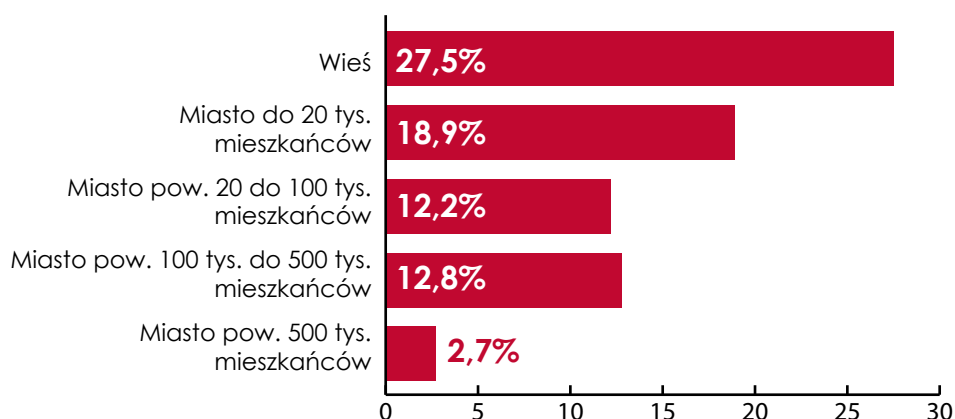
Osoby, które spontanicznie wymieniły oglądanie telewizji, zapytaliśmy, jaką tematykę miały oglądane programy. W tej grupie 63% osób (17,5% ogółu badanych) stwierdziło, że były to obchody Święta Niepodległości, a zwłaszcza relacje z uroczystości państwowych organizowanych na placu Piłsudskiego w Warszawie (11,0% ogółu badanych) oraz z marszów i pochodów (8,9% ogółu badanych). Statystyki te pokazują, że wyjątkowy charakter oglądania telewizji w dniu 11 listopada wynika ze śledzenia obchodów Święta Niepodległości, a w nich najsilniej w pamięci zapadają transmisja z placu Piłsudskiego i informacje na temat marszów i pochodów. Odczucia takie nie towarzyszą korzystaniu z innych mediów.

Trzy rodzaje aktywności podejmowanych poza domem były wskazywane przez zbliżoną liczbę osób: uczestnictwo we mszy świętej lub innych praktykach religijnych (18,3%), odpoczynek poza domem (17,8%) oraz udział w wydarzeniach zbiorowych, w tym organizowanych z okazji Święta Niepodległości (13,8%). Czynności należące do pierwszej i trzeciej grupy związane były zazwyczaj z obchodami 11 listopada. Do kategorii odpoczynku poza domem zaliczyliśmy prywatne formy spędzania czasu wolnego (spacer, wycieczka, spędzanie czasu na działce lub na rybach).

Z badań CBOS-u zrealizowanych w 2008 roku wynikało, że udział w praktykach religijnych, zwłaszcza we mszy świętej, był najczęstszą formą obchodzenia Święta Niepodległości. W sondażu zrealizowanym w październiku 2008 roku odpowiedź tę wskazało 26% badanych¹¹. Badanie zrealizowane w 2017 roku przez NCK potwierdza dużą popularność tej formy świętowania. Na udział we mszy świętej, modlitwę jako czynność niecodzienną lub związaną ze spędzaniem wolnego czasu wskazało 18,3% Polaków. Stanowi to blisko połowę osób, które chodzą do kościoła w niedzielę. Można uznać to za duży procent respondentów, gdy uwzględnimy fakt, że 11 listopada nie jest świętem kościelnym. Uczestnictwo w praktykach religijnych nieco częściej wymieniały kobiety (19,6%) niż mężczyźni (16,8%). Wśród kategorii wiekowych zdecydowanie najczęstsze było wśród osób w wieku 60 lat i więcej (28,9% wobec 18,3% wśród ogółu Polaków). Zmienną najsilniej skorelowaną z udziałem we mszy świętej i innych praktykach religijnych była wielkość miejscowości zamieszkania. Najczęściej czynność tę wskazywali mieszkańcy wsi (27,5%), a najrzadziej miast liczących co najmniej 500 tys. mieszkańców (2,7%).

11 CBOS, Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (221) przeprowadzono w dniach od 3 do 7 października 2008 roku na liczącej 1107 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Wykres 8. Czynności niecodzienne i związane ze spędzaniem wolnego czasu 11 listopada 2017 roku: Praktyki religijne/udział we mszy św.

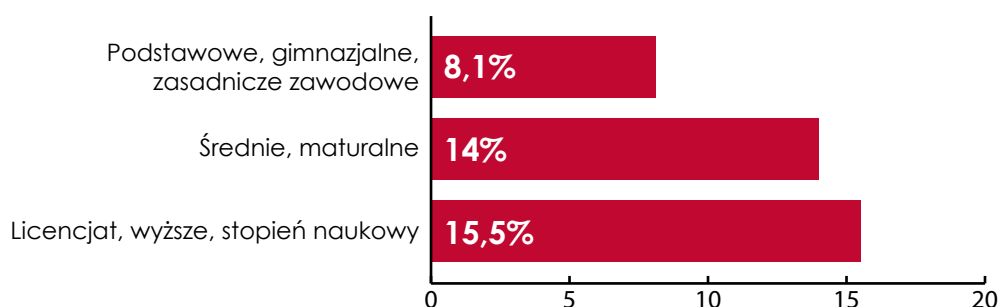

2017: N=1000 (NCK/GfK)

Stosunkowo popularną formą spędzania czasu w dniu 11 listopada jest udział w wydarzeniach publicznych. Aktywności należące do tej kategorii wymieniło spontanicznie 13,8% Polaków uczestniczących w badaniu. Popularność tej formy obchodzenia Święta Niepodległości okazała się większa niż przypuszczaliśmy. W badaniu CBOS-u zrealizowanym w październiku 2008 roku odpowiedź „uczestniczę w uroczystościach publicznych organizowanych w mojej miejscowości” wybrało 10% respondentów. Z badania NCK/TNS zrealizowanego w lipcu 2016 roku można wywnioskować, że jedynie 3,6% respondentów uczestniczyło w obchodach święta państwowego w dniu 11 listopada 2015 roku. Dysproporcja przypuszczalnie wynika z różnic metodologicznych, a nie ze skokowego wzrostu uczestnictwa w obchodach. Badanie w 2017 roku zostało zrealizowane bezpośrednio po święcie 11 listopada. W związku z tym respondenci dużo lepiej pamiętali czynności podejmowane tego dnia. Przyjmujemy, że wynik z 2017 roku jest najbardziej wiarygodny.

W obchodach i innych wydarzeniach publicznych zorganizowanych 11 listopada 2017 roku częściej uczestniczyły osoby z wyższym wykształceniem (15,5%) niż osoby z wykształceniem średnim (14%). Najrzadziej w obchodach brali udział respondenci mający wykształcenie podstawowe, gimnazjalne lub zasadnicze zawodowe (8,1%). Różnica ta nie była powiązana z wiekiem. Respondenci w wieku od 15 do 29 lat wymieniali uczestnictwo w obchodach i innych wydarzeniach publicznych jako czynność podejmowaną 11 listopada równie często co ogół badanych (osoby w wieku 15 do 29 lat – 13,6%, ogół badanych – 13,8%).

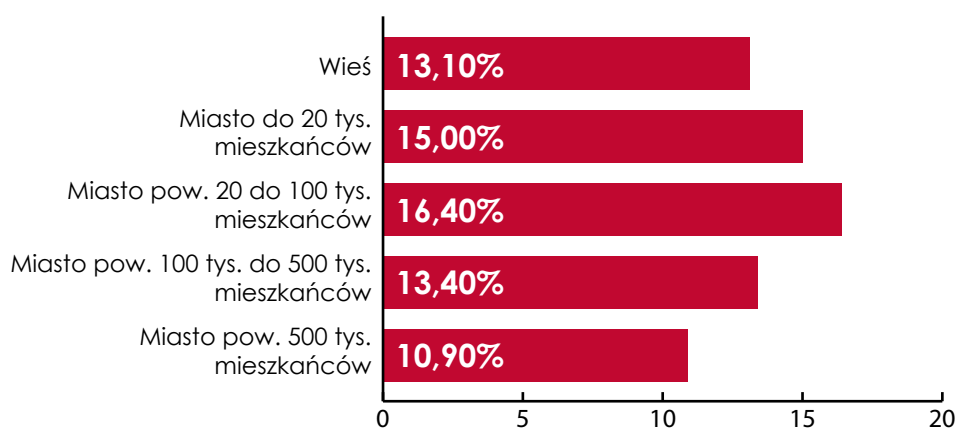
Wykres 9. Czynności niecodzienne i związane ze spędzaniem wolnego czasu 11 listopada 2017 roku: Uczestnictwo w obchodach/wydarzeniach publicznych.

2017: N=1000 (NCK/GfK)

Istnieje wyraźna dysproporcja pomiędzy liczbą wydarzeń organizowanych a wielkością miejscowości. Na wsi jest ich najmniej, a w dużych miastach najwięcej (zagadnienie to prezentujemy bardziej szczegółowo w dalszej części raportu). Mimo to liczba osób, które wśród czynności wykonywanych 11 listopada 2017 roku wymieniły udział w obchodach i innych wydarzeniach publicznych, była zbliżona w różnych kategoriach miejscowości. Wahala się od 10,9% w mieście powyżej 500 tysięcy mieszkańców do 16,4% w mieście od 20 do 100 tysięcy mieszkańców. Warto zwrócić uwagę na fakt, że liczba mieszkańców wsi, którzy uczestniczyli w tego typu wydarzeniach, była zbliżona do średniej ogólnopolskiej. Daje to podstawy do twierdzenia, że udział w publicznych formach obchodów Święta Niepodległości warunkowany jest przede wszystkim chęcią danej osoby do włączenia się w uroczystości. Nie miejsce zamieszkania, lecz wewnętrzna motywacja są warunkiem uczestnictwa w wydarzeniach publicznych organizowanych w Święto Niepodległości.

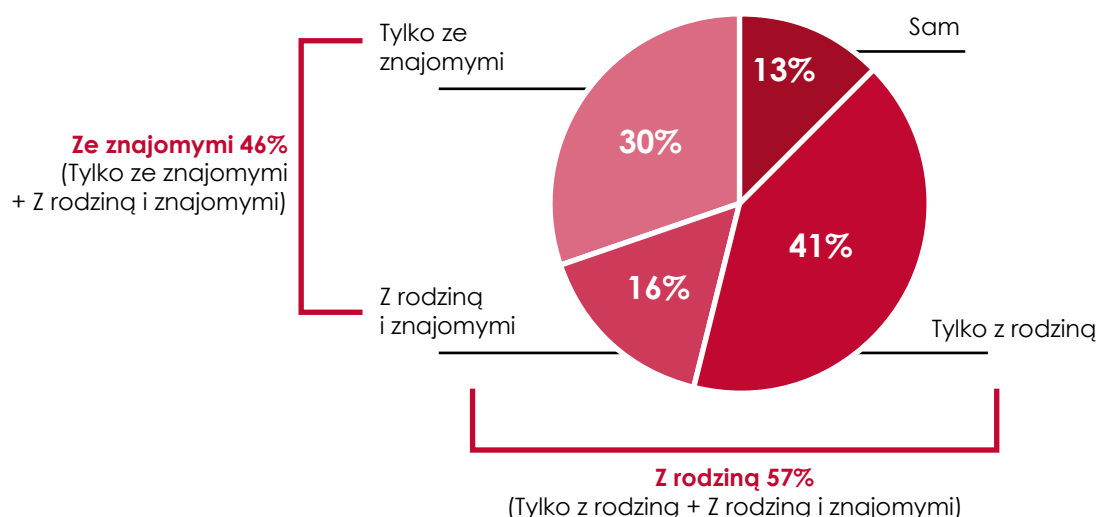
Wykres 10. Czynności niecodzienne i związane ze spędzaniem wolnego czasu 11 listopada 2017 roku: Uczestnictwo w obchodach/wydarzeniach publicznych.

2017: N=1000 (NCK/GfK)

Osobom, które spontanicznie wymieniły udział w obchodach i innych wydarzeniach publicznych jako aktywność realizowaną 11 listopada, zadaliśmy dodatkowe pytania. Zapytaliśmy o formę, jaką miały obchody. Największa grupa wskazała marsz (38% uczestniczących w wydarzeniach publicznych) oraz koncert (18% uczestniczących w wydarzeniach publicznych). Formami świętowania wymienianymi przez respondentów były również: składanie wieńca lub kwiatów, rekonstrukcja historyczna oraz defilada. Zdaniem respondentów organizatorem większości wydarzeń był samorząd (57%), rzadziej władze państwowe (14%) oraz stowarzyszenia i fundacje (12%). Udział w wydarzeniach publicznych jest równocześnie sposobem spędzania czasu z bliskimi. Tylko 13% uczestników tych wydarzeń zadeklarowało, że uczestniczyła w nich sama, 57% z rodziną, a 46% ze znajomymi (w tym 16% zarówno z rodziną, jak i ze znajomymi).

Wykres 11. Z kim uczestniczył Pan/i w wydarzeniu publicznym 11 listopada 2017 roku?

2017: N=126, (NCK/GfK)

Wykres prezentuje odpowiedzi osób, które zadeklarowały udział w wydarzeniu publicznym 11 listopada 2017 roku i odpowiedziały na pytanie o to, z kim uczestniczyły w tym wydarzeniu (126 ze 138 osób). Procenty nie sumują się do 100% ze względu na zaokrąglenia liczb.

Kolejną powszechną formą wykonywania czynności niecodziennych bądź spędzania czasu wolnego 11 listopada 2017 roku był odpoczynek poza domem. Łącznie czynności o takim charakterze wskazało 17,8% respondentów, w tym 13,6% osób było na spacerze, 3,9% na wycieczce, 1% na działce, pojedyncze osoby wybrały się na ryby lub na grzyby. Spacer i wycieczki rzadko łączone były z udziałem w mszy świętej lub wydarzeniach publicznych. 2,4% respondentów wymieniło wśród czynności podejmowanych 11 listopada 2017 roku zarówno odpoczynek poza domem, jak i udział w wydarzeniach zbiorowych. 3,5% łączyło odpoczynek poza domem z udziałem w mszy świętej lub innymi praktykami religijnymi. Dużo częściej łączone były wydarzenia zbiorowe z mszą świętą lub praktykami religijnymi – przez 7,3% respondentów.

Mimo że 11 listopada jest świętem państwowym, 9,7% osób w wieku 15 lat i więcej pracowało tego dnia. Pracowali częściej mężczyźni (13,6%) niż kobiety (6,1%). Nieco częściej od ogółu Polaków pracowali mieszkańcy wsi (11,6%), a nieco rzadziej mieszkańcy miast liczących powyżej 500 tysięcy mieszkańców (6,4%). Dla 4,4% Polaków praca była jedyną formą spędzania 11 listopada, a 5,3% Polaków łączyło ją z innymi aktywnościami, zazwyczaj spędzaniem czasu z rodziną lub oglądaniem telewizji.

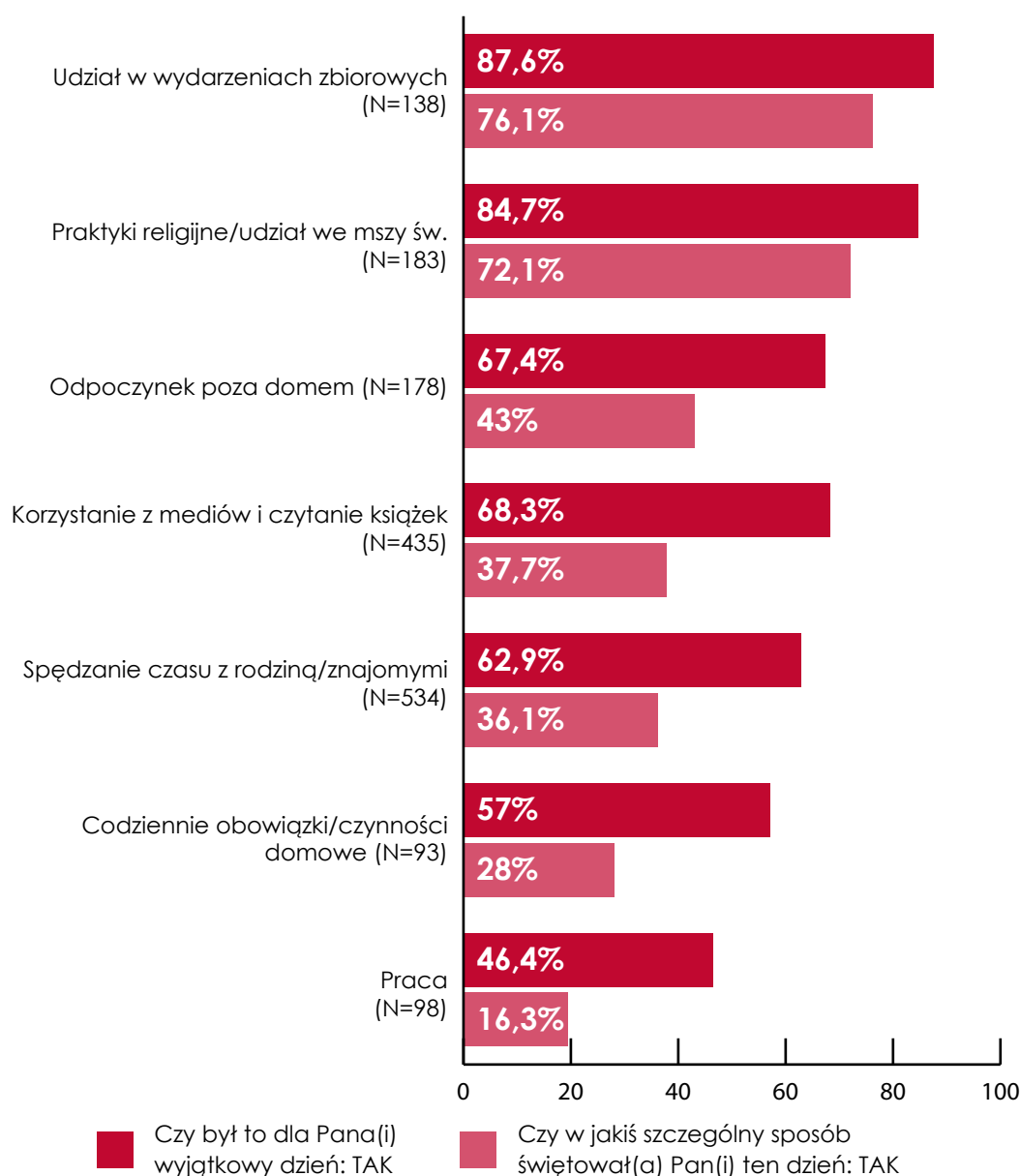
Na codzienne obowiązki lub czynności domowe 11 listopada 2017 roku poświęciło czas wolny 9,3% Polaków. Były to częściej kobiety (11,3%) niż mężczyźni (7,1%). Bardzo rzadko była to jedyna czynności podejmowana tego dnia (tylko dla 0,9% Polaków).

Lista czynności niecodziennych i związanych ze spędzaniem czasu wolnego wymienionych przez respondentów była bardzo długa. Dla zilustrowania różnorodności podamy kilka przykładów: pobyt za granicą, choroba, zakupy, pójście do kina, wymiana opon samochodowych na zimowe czy zajmowanie się pszczołami. Wśród czynności podejmowanych stosunkowo rzadko uwagę zwraca pójście na cmentarz wymienione spontanicznie przez 3,5% Polaków. Pamięć o przodkach oraz o żołnierzach poległych w obronie niepodległości stanowi ważny element dziedzictwa. W badaniach NCK/TNS

z 2016 roku zadbanie o cmentarze i groby poległych za niepodległość było drugą najczęściej wybieraną preferowaną/oczekiwaną formą obchodów 100. rocznicy odzyskania niepodległości. Pójście na cmentarz nie jest jednak powszechnie przyjętą formą obchodzenia Święta Niepodległości.

Po zakończeniu bloku pytań dotyczących sposobu spędzania czasu 11 listopada 2017 roku, uczestnicy sondażu byli pytani o swoje odczucia dotyczące charakteru tego dnia. Najczęściej dzień ten nazywały wyjątkowym osoby, które uczestniczyły w obchodach, wydarzeniach publicznych, mszy świętej lub innych praktykach religijnych, rzadziej osoby spędzające czas poza domem, ze znajomymi lub rodziną, a najrzadziej osoby, które poświęciły czas na pracę, codzienne obowiązki lub czynności domowe. Płynnie z tego wnioszek zgodny z intuicjami. Udział w obchodach Święta Niepodległości nadaje wyjątkowy charakter temu dniu.

Wykres 12. Formy aktywności a subiektywna ocena wyjątkowości dnia.

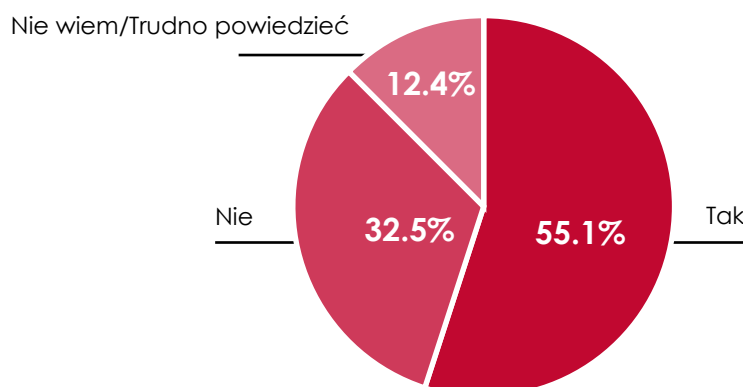
Doświadczanie świąteczności i wyjątkowości jest związane z subiektywnymi odczuciami. Wśród osób, które jako jedyną czynność wymieniły pracę, codzienne obowiązki lub czynności domowe były takie, które uznały 11 listopada za dzień wyjątkowy oraz taki, w którym świętowały w szczególny sposób. Wśród osób zaś, które uczestniczyły w obchodach lub wydarzeniach publicznych były takie, dla których nie był to dzień wyjątkowy, i które stwierdziły, że nie świętowały w szczególny sposób. Nie można wykluczyć, że odpowiedzi te były szczerze. Być może wśród osób pracujących byli pracownicy służb mundurowych odpowiedzialni za zapewnienie bezpieczeństwa podczas publicznych obchodów święta. Wśród osób uczestniczących w publicznych obchodach mogły być również osoby znudzone ich formą. Możliwa jest także inna interpretacja. Rozumienie tego, czym jest święto i co nadaje wyjątkowość dniu 11 listopada pozostaje kwestią otwartą. Uczynienie Święta Niepodległości świętem w odbiorze osobistym jest możliwością, która może, ale nie musi zostać zrealizowana.

5.3. Obchody lokalne

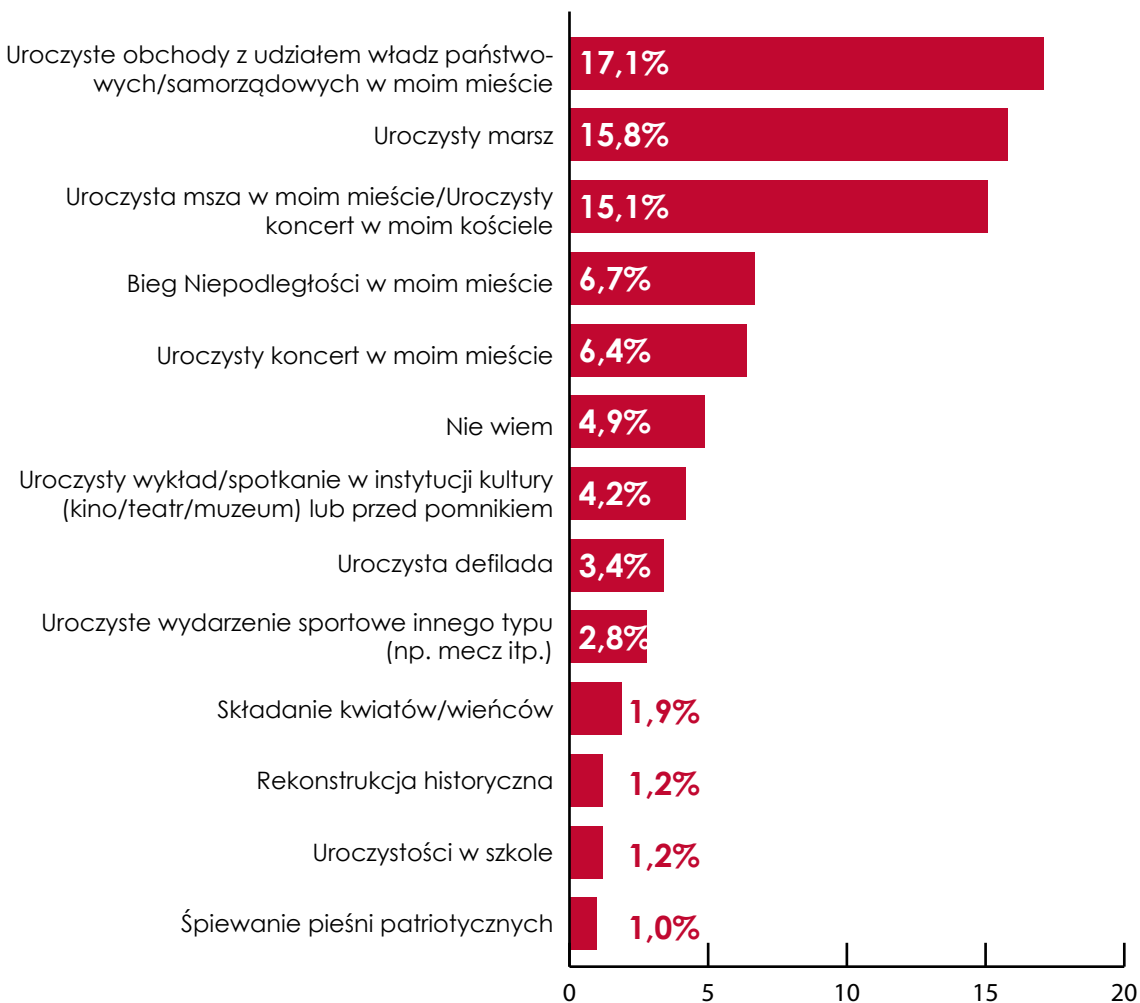
Ponad połowa respondentów stwierdziła, że w ich okolicy były organizowane wydarzenia z okazji Święta Niepodległości. Prawie 1/3 udzieliła odpowiedzi, że nie odbywają się takie przedsięwzięcia. Stosunkowo dużo osób (12,4%) nie miało wiedzy na ten temat. Ankietowani najczęściej wskazywali na: „Uroczyste obchody z udziałem władz państwowych/samorządowych w moim mieście” (17,1%), „Uroczysty marsz” (15,8%), „Uroczysta msza w moim mieście/Uroczysty koncert w moim kościele” (15,1%). Część osób wie, że w ich okolicy są organizowane obchody, lecz nie potrafi doprecyzować jakie (4,9%).

Wykres 13. Czy w Pana(i) miejscu zamieszkania były organizowane jakieś wydarzenia z okazji Święta?

2017: N=1000 (NCK/GfK)

Wykres 14. Jakie to były wydarzenia? Pytanie otwarte.

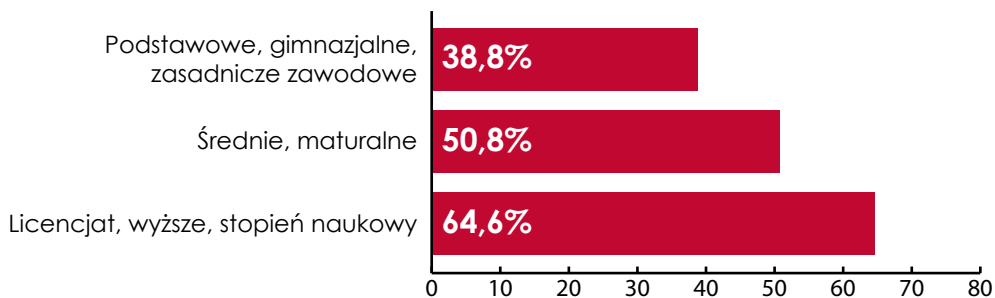

2017: N=550 (NCK/GfK)

Na wykresie przedstawiono odpowiedzi udzielone przez co najmniej 1% respondentów wśród tych, którzy wskazali, że w ich miejscu zamieszkania są organizowane wydarzenia z okazji Święta Niepodległości.

Wykształcenie w znacznym stopniu determinuje świadomość tego, co dzieje się w okolicy z okazji 11 listopada. Jednocześnie, zgodnie z wykresem 9., im wyższy poziom wykształcenia, tym większy udział w obchodach. Być może dobre poinformowanie o tym, co dzieje się w miejscu zamieszkania (które wzrasta wraz ze wzrostem wykształcenia) wpływa na uczestniczenie w uroczystościach.

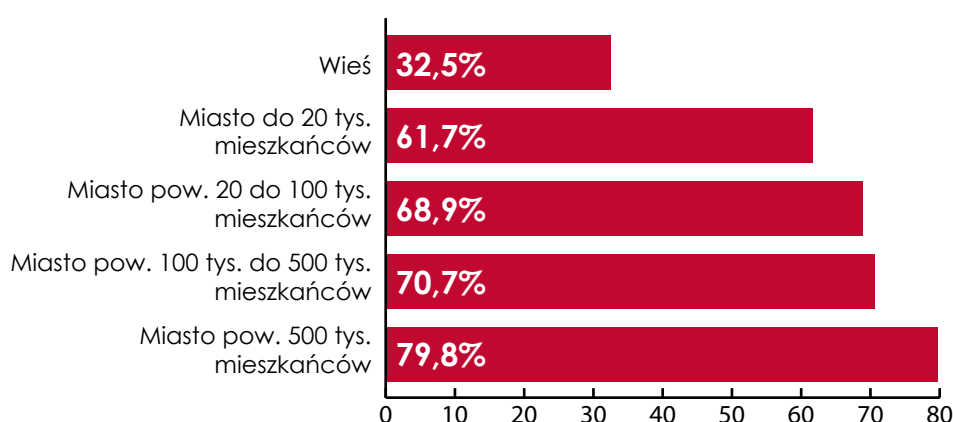
Wykres 15. Czy w Pana(i) miejscu zamieszkania były organizowane jakieś wydarzenia z okazji Święta Niepodległości?: odpowiedzi „TAK”.

2017: N=1000 (NCK/GfK)

Na pytanie o to, czy w Pana/i miejscu zamieszkania organizowane są wydarzenia z okazji Święta Niepodległości, respondenci tym częściej odpowiadali twierdząco, im większa była miejscowość. Przymuszczalnie jest to efekt dwóch czynników. Duży wpływ ma tutaj liczba wydarzeń, która jest wyższa w większych miastach oraz reklama, która działa skuteczniej w dużych miastach. Dysproporcję pomiędzy liczbą wydarzeń organizowanych w średnich i dużych miastach potwierdzają zogniskowane wywiady grupowe. Szerzej piszemy o tym na stronie 22. Należy pamiętać, że z perspektywy mieszkańca dużego ośrodka miejskiego, uroczystości państwowe mają wymierny wpływ na rekonstrukcję codzienności przez fakt zaburzenia typowych elementów codzienności np. utrudnienia w komunikacji publicznej i ruchu drogowym.

Wykres 16. Czy w Pana(i) miejscu zamieszkania były organizowane jakieś wydarzenia z okazji Święta Niepodległości?: odpowiedzi „TAK”.

2017: N=1000 (NCK/GfK)

Na koniec tego bloku dopytaliśmy badanych, czy zauważyli jeszcze jakieś sposoby publicznego świętowania Niepodległości. Respondenci zwykle powtarzali najczęściej wymieniane odpowiedzi, które padły przy okazji wcześniej zadanych pytań. Wyjątkiem jest wywieszanie flag/przypinanie kotylionów. Jest to forma, która nie przychodziła respondentom do głowy od razu, ale po dopytaniu była wskazywana bardzo często (19,1%). Warto zaznaczyć, że była ona również najczęściej wymieniana przez badanych jako szczególny, osobisty sposób uczczenia tego dnia (11,7%). Jest to zatem forma zarówno często dostrzegana w przestrzeni publicznej, jak i praktykowana prywatnie przez ludzi. W sondażu skupiliśmy się konkretnie na dniu 11 listopada, dlatego osoby, które wywiesiły flagę przed 11 listopada, nie weszły do zestawienia. Jak jednak wiemy z zeszłorocznych badań¹², wywieszenie flagi jest bardzo popularnym sposobem świętowania. Na pytanie „Czy Pan(i) osobiście obchodzi Święto Niepodległości 11 listopada?” 23% ankietowanych udzieliło odpowiedzi „tak, wywieszam flagę państwową”.

¹² Raport z badania zrealizowanego na potrzeby Wieloletniego Programu Rządowego „Niepodległa'18”...

Badanie jakościowe przeprowadzaliśmy w Warszawie (ok. 1,7 mln mieszkańców) i w średnim mieście (ok. 47 000 mieszkańców). W poniższej tabeli prezentujemy najważniejsze różnice w obchodzeniu Święta Niepodległości w dużym i średnim mieście, które ujawniły się podczas wywiadów grupowych.

Świętowanie niepodległości w dużym i średnim mieście – podstawowe różnice	
Warszawa	Średnie miasto
Dużo możliwości spędzania 11 listopada: wydarzenia masowe (np. marsze, biegi, oficjalne uroczystości) i bardziej kameralne, niszowe (np. rajdy rowerowe, wydarzenia kulturalne w dzielnicowych ośrodkach kultury).	Ograniczone możliwości wspólnotowego obchodzenia święta lokalnie: badani wymieniali głównie obchody oficjalne, wizytę na cmentarzu, akademie szkolne i wydarzenia w Miejskim Centrum Kultury jako dostępne w mieście możliwości. Wyraźne jest także poczucie niedoinformowania o dostępnych w mieście sposobach świętowania.
Indywidualizacja: dopasowywanie sposobów świętowania do zainteresowań i światopoglądu.	Oglądanie obchodów centralnych w telewizji i wyjazdy do większego miasta – atrakcyjną alternatywą dla udziału w lokalnych wydarzeniach.
Więcej lęku i obaw przed agresją w przestrzeni publicznej, więcej złych skojarzeń z 11 listopada niż w mniejszym mieście.	Unifikacja: badani, którzy 11 listopada zostają w mieście i chcą włączyć się w obchody, spędzają ten dzień w podobny sposób: uczestnictwo we mszy za ojczyznę, wspólne przejście pod Pomnik Bojowników o Wolność i Niepodległość, złożenie kwiatów, przemówienia władz lokalnych.
Zróżnicowanie form publicznych obchodów Niepodległości i indywidualnych form uczestnictwa w Święcie.	Poczucie powtarzalności („co roku obchody wyglądają dokładnie tak samo”).
W większym stopniu niż w średnim mieście pozareligijne formy obchodów uroczystości Święta Niepodległości.	Znacząca rola Kościoła w obchodach (udział we mszy za ojczyznę, w której uczestniczą też lokalne władze, jako stały punkt obchodów).

5.4. Ocena zaprezentowanych form obchodów

Podczas dyskusji grupowych pytaliśmy ich uczestników o opinie na temat kilku popularnych form obchodów Święta Niepodległości. Były to: rekonstrukcje/parady, oficjalne uroczystości, happeningi, wydarzenia sportowe, Marsz Niepodległości, koncerty i wywieszenie flagi.

Marsz Niepodległości

Zaobserwowaliśmy trzy wyróżniające się postawy wobec Marszu Niepodległości, które tworzą kontinuum: od jednoznacznego poparcia i osobistego udziału w marszu, przez umiarkowane poparcie połączone z poczuciem zagrożenia, do jednoznacznego odrzucenia i krytyki wydarzenia.

1. Postrzeganie Marszu Niepodległości jako największej manifestacji patriotyzmu i przywiązania do polskości odbywającej się 11 listopada. Tak o marszu wypowiadały się głównie osoby biorące w nim udział. Opisywały marsz jako wydarzenie bardzo emocjonujące, wspólnotowe, tożsamościowe, pozwalające odczuwać dumę i przynależność. Jednocześnie

badani biorący udział w marszu podkreślali, że jest to marsz „wszystkich Polaków”, a dopytywani zwracali uwagę, że źle mogłyby się na nim poczuć ewentualnie grupy lewicowe. Podkreślali oni również, że negatywny wizerunek marszu w mediach zachęcił ich do wzięcia w nim udziału, żeby przekonać się „na własne oczy”, jak jest. Zwracali przy tym uwagę na uczestnictwo osób z różnych grup pokoleniowych i rodzin z dziećmi. Agresywne zachowania komentowali jako działania małych grup (niekiedy sprowokowane), które psują wizerunek całego marszu, a radykalne hasła jako konsekwencję wolności słowa. Osobny głos jednego z uczestników zwracał uwagę, że Marsz Niepodległości jest manifestacją poglądów i sprzeciwu wobec elit, i ten jego wymiar jest kluczowy.

” Chodzimy z żoną, nie zawsze. Czasem ona zostaje w domu, ale z chłopakami co roku, parę razy byliśmy, trafiłem tam, wokół mnie też były rodziny z dziećmi. Chodzę, żeby podkreślić swoją polskość, pokazać, że pamiętam o tym święcie, żeby dzieciom przekazać, wyjaśnić, co się wtedy wydarzyło
– Ja chodzę, żeby poczuć tę atmosferę, że jest się Polakiem, radość z tego, wspólnotę, ostatni marsz był dosyć spokojny.

(FGI Warszawa, 18-35 lat, aktywnie świętujący)

” Nie unikniemy różnych haseł, ponieważ tam jest różny wachlarz ludzki.

(FGI średnie miasto, 36-65 lat, aktywnie świętujący)

” Ja jeździłem na marsze do Warszawy. Skrzykujemy się ze znajomymi i jeździmy. Z roku na rok jest nas więcej. I też potrafimy iść z tymi flagami, śpiewając wiadomo, i że tak powiem, spędzać czas w miłej, kulturalnej atmosferze. Nie tak, jak pokazują to często gęsto media, że idą i nagle robią rozróbę. Osoby, które tam były, widziały, że to jest zwykła prowokacja, żeby to zakłócić. Najlepiej się ogląda z pozycji na fotelu telewizora, patrząc się na to. Oglądamy w telewizji to, co nam pokazują, a w rzeczywistości prawda jest odrębna.

(FGI średnie miasto 36-65 lat, aktywnie świętujący)

2. Kolejna postawa wiąże się z postrzeganiem marszu jako dobrej (wspólnotowej, patriotycznej) formy świętowania niepodległości, ale obarczonej wieloma zagrożeniami: budzącej obawy o bezpieczeństwo uczestników wydarzenia i mieszkańców Warszawy. Obawy dotyczyły agresywnych zachowań osób biorących udział w marszu, głównie kibiców. Ta postawa podzielana jest przede wszystkim przez osoby nieuczestniczące w marszu, ale aktywnie obchodzące Święto Niepodległości oraz przez osoby niebiorące udziału w obchodach.

” Nie chcę nikomu ubliżyć, że „stado baranów”, ale chciałbym wierzyć, że wszyscy tam mają dobre intencje. W samym marszu nie ma nic złego moim zdaniem. Polacy, my jesteśmy... to jest wolność. Powiedzmy 40 lat temu byłoby to rozpędzone. Zawsze to lepsze niż siedzenie w domu (...).

Używanie środków pirotechnicznych, z których 20 się odpali, a jedna nie zadziała w sposób prawidłowy; to jest tłum ludzi, w tym przypadku na moście i w chwili ataku paniki – gdyby ta petarda wybuchła to jest ratowanie się i skakanie z mostu; sam marsz w sobie jest w miarę pozytywny.

– Tylko żeby był spokojny.

– Ale np. zakładanie kominiarek to neguje to bardzo: szukanie punktu zapalnego i ktoś szuka anonimowości w tłumie ludzi, a nie o to chodzi. Zakładanie szalików jakichś klubowych, zastanianie twarzy... [Chodzi o to] żeby każdy z nas nie pokazywał przynależności do jakichś organizacji, bojówek piłkarskich czy jakichś innych, tylko że jest Polakiem. Żeby na całym świecie nam wytykali, że u Niemców było spokojnie, a u nas znowu nie.

(FGI średnie miasto, gr. nieświętujących, osoby w różnym wieku)

” Marsz ma jedną zasadniczą wadę, że może się stać coś niebezpiecznego, ale z drugiej strony, jeżeli zostanie dobrze przeprowadzony, jest ok.

(FGI średnie miasto, 18-35 lat, aktywnie świętujący)

3. Jednoznacznie negatywna ocena marszu jako wydarzenia dzielącego społeczeństwo, „manifestacji podziatów”, a w najbardziej krytycznym ujęciu: „popisu ksenofobii”, wydarzenia wykluczającego – tak można scharakteryzować trzecią postawę, która ujawniła się podczas wywiadów grupowych. Taką ocenę formułowały przede wszystkim osoby niebiorące udziału w zbiorowych formach obchodów Święta Niepodległości i mieszkańcy Warszawy. Obawa przed przemocą i zamieszkami zniechęca część badanych do wychodzenia tego dnia z domu. Buduje też poczucie, że świętowanie niepodległości w jakiegokolwiek formie jest jednocześnie polityczną deklaracją.

” Ja raz uczestniczyłam w tym marszu. Popis ksenofobii. Wszyscy inni wynoście się, my jesteśmy Polakami. Coś ohydne, jedna wielka manifestacja nietolerancji, polskiej zaściankowości. – Budowanie atmosfery strachu, jeśli jest się czymś takim w środku, to jest to niebezpieczne (...)

– Fajnie, że są rekonstrukcje. Mają walory edukacyjne. Czy jeśli chodzi o pieśni patriotyczne, tam można poczuć tę atmosferę prawdziwego patriotyzmu. Ale jeśli chodzi o marsz, to on najbardziej wybrzmiewa po tych świętach.

(FGI Warszawa, grupa nieświętujących, osoby w różnym wieku)

” 3 lata temu, jak skończyłem pracę, to zawsze chciałem być aktywny, ale nie biorę udziału w imprezach jak marsze, bo denerwują mnie te podziały.

– Są różne, można sobie wybrać.

– Ale właśnie nie chcę wybierać. Jeżdżę sobie rowerem od strony Ursynowa szlakiem pomników tylko związanych z wolnością. Grupa rowerowa z Ursynowa. 11 listopada na pewno będzie też objazd pomników od Dmowskiego czy Witosa do Piłsudskiego. Wolę takie niż marsze. Byłem przy pomniku Dmowskiego, jak ktoś się zaczął wydzierać. Mnie nie interesują te podziały. Cały czas mierzi mnie to.

(FGI Warszawa, 36-65 lat, aktywnie świętujący)

” Właśnie dlatego, że to jest otoczone negatywnymi emocjami, podziałami politycznymi, nie kojarzy mi się pozytywnie i działa również na inne formy. Mimo, że fajnie pójść na te inne inicjatywy, mimo wszystko, jak wyjdę na ulicę, przejdę obok grupy i zobaczę, że przecinałem marsz innej grupy i zostaną zaszufladkowany w pewien sposób. Po prostu nie ma mnie wtedy zazwyczaj w Warszawie.

(FGI Warszawa, gr. nieświętujących, osoby w różnym wieku)

Rekonstrukcje/parady

Rekonstrukcje historyczne i parady były oceniane jednoznacznie pozytywnie przez wszystkie uwzględnione w badaniu grupy. Określano je jako:

- idealne dla rodzin z dziećmi,
- interesujące, inspirujące,
- umożliwiające kontakt z żywą historią,
- wydarzenia o walorach edukacyjnych.

” *To jest bezpośrednie, namacalne, na wyciągnięcie ręki.*

(FGI Warszawa, 36-65 lat, aktywnie świętujący)

” *Ciekawy dotyk historii, możemy poczuć zapach strojów, możemy się zanurzyć w tej historii.*

– Pozwala to przeżyć i poznać się z historią bardziej. W Polsce jest problem czytelnictwa, więc szczególnie jak młodzi ludzie to oglądają, to można ich zachęcić do tego. To też jest metoda do integracji, czuję się częścią historii. (...).

(FGI Warszawa, gr. nieświętujących, osoby w różnym wieku)

” *Dla mnie jest to najlepszy sposób przedstawiania faktów historycznych. Oczywiście widziałem parę rekonstrukcji, gdzie rekonstrukcja była dosłowna, to przeciągało się w czasie i robiło wrażenie nienormalności. Nie można uczestniczyć w danym wydarzeniu cały czas.*

(FGI średnie miasto, gr. nieświętujących, osoby w różnym wieku)

Wydarzenia sportowe

W badaniu jakościowym omawialiśmy również wydarzenia sportowe organizowane z okazji Święta Niepodległości jako jedna z form obchodów. Poddaliśmy pod dyskusję Bieg Niepodległości oraz pływacką Sztafetę Niepodległości.

Bieg Niepodległości to akceptowana i oceniana pozytywnie forma celebrowania 11 listopada. Zastrzeżenia odnosiły się do: faktu, że bieganie nie jest dla wszystkich oraz korków powstających w mieście. Co ciekawe, wśród badanych były również osoby, dla których możliwość realizowania sportowej pasji była nadrzędną motywacją, a świętowanie odzyskania niepodległości odbywało się niejako „przy okazji”.

Bieg Niepodległości był określany jako świętowanie:

- radosne, wesołe,
- łączące, jednoczące,
- apolityczne,
- włączające w świętowanie osoby mało zainteresowane samym świętem, a bardziej fizyczną aktywnością.

” Ci ludzie biegną; są po prostu dumni; nic nie chcą manifestować.

- Genialny pomysł.
- Wszyscy są razem.
- To nie są osoby ze specjalnymi poglądami. Tu są wszyscy od uczniów, studentów, ludzie pracujący w firmach.
- Biegiem chcą pokazać, jak obchodzą to święto i zrobienie tej flagi jest super (...).
- Sport nie jest polityczny, sport to jest coś, co każdy robi dla siebie.
- Najbardziej kluczowe zdanie, że „sport jest taki apolityczny”.
- Nie ma działaczy, polityków, celebrytów, wszyscy są równi, wszyscy są razem, bo biegną razem.
- Nie ma policji.

(FGI Warszawa, 18-35 lat, aktywnie świętujący)

” – Sport ponad podziałami.

- Propagandowo dobre wykorzystanie sportu do włączenia większej ilości społeczeństwa, dobra droga do pojednania.
- Ja bym kibicowała.
- Ja mogę biec.

(FGI Warszawa, gr. nieświętujących, osoby w różnym wieku)

” – Genialne.

- Nikt nie będzie biegł z hasłem, wszyscy w jednym konkretnym celu.
- Ten Marsz to zawsze we mnie niepokój wzbudza, że jednak coś tam może się stać, a w tym biegu to tak wszystko spokojnie.

(FGI średnie miasto, 18-35 lat, aktywnie świętujący)

Pływacka Sztafeta Niepodległości jako sposób na świętowanie spotkał się z mniejszym entuzjazmem. Główne zastrzeżenia odnosiły się do jego ograniczonego zasięgu: umożliwia wzięcie udziału wąskiej grupie osób w stosunkowo niewielkiej przestrzeni, nie daje tego poczucia wspólnoty, które pojawia się w przypadku Biegu Niepodległości.

Oficjalne obchody (centralne i lokalne)

Oficjalne obchody – zarówno w Warszawie, jak i w średnim mieście – spotykają się z dość zróżnicowanymi opiniami. Z jednej strony uważane są za nudne i zdominowane przez polityków, z drugiej – za nadające świętu doniostoci. Co wyraźnie odróżnia średnie miasto od Warszawy to fakt, że w mniejszym ośrodku, zdaniem badanych, nie ma rozbudowanej alternatywy dla obchodów oficjalnych. Ponadto w wypowiedziach badanych ze średniego miasta podkreślana była kwestia silnego związku obchodów samorządowych z uroczystościami w Kościele.

Postrzegane jako:

- nudne, sztywne,
- upolitycznione (zarówno na poziomie centralnym, jak i lokalnym),
- pokazujące ciągłość państwowości polskiej,
- budzące szacunek,
- dobre dla rodzin z dziećmi (jako sposób na przekazywanie wyznawanych wartości i lekcję historii).

” To najnudniejsze, kojarzy mi się z apelem w szkole.

– Politycy zamiast do ludzi, mówią do siebie.

– 100 razy powtarzane: „Polska musi być dumnym narodem” itp.

– Wolalbym wziąć udział w tym niż w biegach, bieganie nie jest dla mnie. Oficjalne obchody pokazują, że państwo jest, że była komuna i się otrząsnęliśmy się z tego, że jest przywiązanie historyczne.

– Ja uważam, że bieg jest większą atrakcją, dopingowanie tych zawodników itd. Oficjalne obchody są nudne.

– Od 5 lat chodzimy na oficjalne obchody, od czasu jak syn coś rozumie. Mi się to podoba i ja będę w tym uczestniczyć. Biegi mnie nie interesują. Na oficjalnych obchodach mogę się czegoś dowiedzieć, mogę spotkać znajomych, miło spędzić czas, trochę historii, to nie jest nudne. Każdy twierdzi, że co rok jest to samo. Nie jest to samo. Co roku pojawia się coś nowego i to jest ciekawe. Schemat to ta sama trasa, fajnie jakby ją zmienili, fajnie się spędza cały dzień z rodziną.

(FGI Warszawa, 18-35 lat, aktywnie świętujący)

” Jedenastego jest uroczyście.

– Jest Sanktuarium Matki Boskiej Ostrobramskiej, jest uroczyście, śpiewa chór, jest msza, ja tak świętuję.

– To święto narodowe przeplata się z Kościołem. Kościół też namawia do świętowania. Msze za wolność.

(FGI średnie miasto, 36-65 lat, aktywnie świętujący)

Koncerty, wydarzenia artystyczne

Koncerty i wydarzenia artystyczne omawialiśmy na przykładzie koncertów pieśni patriotycznych odbywających się w Muzeum Powstania Warszawskiego.

Ta forma świętowania określana była jako:

- refleksyjna,
- dodatek, zwieńczenie obchodów, dobre zakończenie dnia,
- dla koneserów, zainteresowanych,
- dla dorosłych, dla osób starszych, a nie rodzin z dziećmi.

” Teraz już mało kto zna te pieśni patriotyczne. W szkołach też się uczą trzech podstawowych, jak na jakieś apele czy coś.

(FGI średnie miasto, gr. nieświętujących, osoby w różnym wieku)

” To nie jest muzyka łatwa, skoczna dla ucha. Ja słucham rapu, ale to było dla mnie OK, brakuje mi nowoczesnego interpretowania.

– Muzyka Powstania Warszawskiego jest bardziej przystępna, a listopadowa to bardziej na poważnie.

(FGI Warszawa, 36-65 lat, aktywnie świętujący)

” Ewentualnie w formie inscenizacji, jest orkiestra i ludzie są namawiani do śpiewania razem z nimi. To już też wyglądałoby kompletnie inaczej, wszyscy by poczuli.

(FGI, średnie miasto, 36-65 lat, aktywnie świętujący)

Happeningi (na przykładzie Obejmij Polskę)

Poddając pod dyskusję poszczególne formy celebrowania 11 listopada, zależało nam na uwzględnieniu ich różnorodności. O happeningach dyskutowaliśmy na przykładzie akcji „Obejmij Polskę” organizowanej kilka lat temu w Białymstoku przez nieformalną grupę mieszkańców. Polegała ona na zgromadzeniu się na rynku i symbolicznym przytulaniu, któremu towarzyszyło rozdawanie biało-czerwonych wstążek. Ten sposób obchodzenia Święta Niepodległości określany był jako:

- miły,
- ciepły,
- radosny, ale mało podniosły,
- w przypadku prezentowanego przykładu, badani wyraźnie dystansowali się od pomysłu obejmowania obcych osób, chociaż zazwyczaj podobał im się jego symboliczny wymiar.

” – Czuję się niezręcznie, gdybym tam musiała się przytulić.

– Solidarność, że jesteśmy Polakami i z tego powodu się przytulamy.

– Dobra zabawa, kupa śmiechu i w ogóle.

– Ja tego nie neguję, ale bym nie chciała się przytulać.

(FGI Warszawa, 36-65 lat, aktywnie świętujący)

” – To jest fajne. Ludziom brakuje bliskości. Tym bardziej, że każdy teraz jest zamknięty w swoim świecie, przetłamanie samego siebie. Nie wiem, czy bym chciała do obcego się przytulić, ale jakbym znalazła się w takim miejscu, gdzie wszyscy się przytulają, to bym spróbowała.

(FGI Warszawa, gr. nieświętujących, osoby w różnym wieku)

” – Tak w Polsce ludzie są tacy poważni bardziej.

– To już się zmienia zwłaszcza w dużych miastach, ale tutaj...

– [Tutaj] byłoby ciężko się przytulić. Bo nie ma takiego zwyczaju, żeby spontanicznie się cieszyli i bawili. (...).

– Zależy jaka jest atmosfera. Jeżeli jest pozytywna, ludzie są uśmiechnięci, weseli i zaraz się tą atmosferą, to gwarantuję, że sam z siebie się przytulisz, nawet nie myśląc o tym. A jak ktoś idzie negatywnie nastawiony, no to co by nie zrobić, to po prostu się nie da zrobić. Zależy od tego, jaką atmosferę się wyrobi, wytworzy w danym momencie.

(FGI, średnie miasto, 18-35 lat, aktywnie świętujący)

Wywieszanie flagi

W trakcie dyskusji grupowych rozmawialiśmy również o wykorzystywaniu flagi państwowej w dniu 11 listopada, a przede wszystkim o: wywieszaniu flagi na budynku i przyczepianiu flag do samochodu.

Wyodrębnić można dwie główne opinie, przy czym to pierwsza z nich dominowała podczas odbytych dyskusji:

1. Przekonanie, że Polacy za rzadko wykorzystują symbolikę flagi i powinni uczyć się przywiązania do niej od Amerykanów. Zdaniem badanych reprezentujących to przekonanie, wywieszanie flagi na budynku lub balkonie powinno towarzyszyć świętom państwowym. Również przyczepianie flag do samochodu jest właściwe zarówno w przypadku wydarzeń sportowych, jak i świąt państwowych.

” Ja uważam, że wypada w każdej sytuacji i momencie manifestować. Flaga jest najbardziej wyrazistym symbolem patriotyzmu. W zeszłym tygodniu wróciłam ze Stanów i właśnie się zachwycam, że Amerykanie są tacy patriotyczni. W każdej najmniejszej miejscowości, flagi, nawet zniszczone, wiszą. To jest często na biednych domach, to Ci ludzie są biedni i flagi wiszą. (...).

– Ja bym nie traktowała flagi jako sacrum. Flaga to symbol naszej wzajemnej solidarności, jedności. Nie ważne, czy ona jest z Biedronki. Ja np. zawsze mam ciarki, jak widzę na zawodach sportowych, kiedy polska flaga jest wciągana na maszt. To jest symbol.

(FGI Warszawa, gr. nieświętujących, osoby w różnym wieku)

2. Kolejna postawa zakłada przywiązanie do flagi jako bardzo ważnego i doniosłego symbolu, który nie powinien być nadużywany. Należy wykorzystywać go oszczędnie i z szacunkiem. Badani podkreślający doniosłość i powagę flagi jako symbolu dystansowali się od przyczepiania flagi do samochodu w ramach obchodzenia świąt państwowych.

” My też chodzimy na marsze. 3-go maja na placu Piłsudskiego, chłopcy z flagami, flagi papierowe, ale polskie, biało-czerwone, prawda. No i była taka sytuacja, że po powrocie do domu jedna z tych chorągiewek spadła na podłogę, okno było otwarte no i średni syn, Michał, podszedł i podniósł, żeby nie leżała. To podejście

patriotyczne jest ważne, żeby przekazywać. Ja byłem świadkiem raz w sklepie, w takim dużym, kibice szukali flag, żeby był dobry rozmiar, ale mniejsze flagi były zrzucone na ziemię. Słuchaj człowieku, za to ktoś kiedyś oddawał życie, ty szukasz flagi odpowiedniej dla siebie, a te mniejsze leżą na ziemi. Mnie coś takiego razi, bo tak nie powinno być.

(FGI Warszawa, 36-65 lat, aktywnie świętujący)

Pojedynczy respondenci zwracali również uwagę, że wykorzystywanie flagi może być interpretowane jako przywiązanie do określonej opcji politycznej, co zniechęca do sięgania po ten symbol.

” – Wydaje mi się, że flaga u nas to się wiąże jakby z określeniem przynależności politycznej. Jeżeli wywieszę flagę na balkonie, to mogę być potraktowany jako prawicowiec. Wydaje mi się, że to ma pewne takie naleciałości i to nie pasuje. Znaczą tak mnie się wydaje, nie mówię że tak jest.

– I rzadko się zdarza, żeby u nas flaga stała na podwórku, na maszcie jak patrioci potrafią. W Stanach na przykład to mi się podoba u nich w kraju, że flag często jest dużo i mają na to specjalne miejsce – jest to masz. Nie w samochodzie, tylko jest masz. Wywieszona jest ładnie i powiewa jak są święta narodowe.

(FGI średnie miasto, 18-35 lat, aktywnie świętujący)

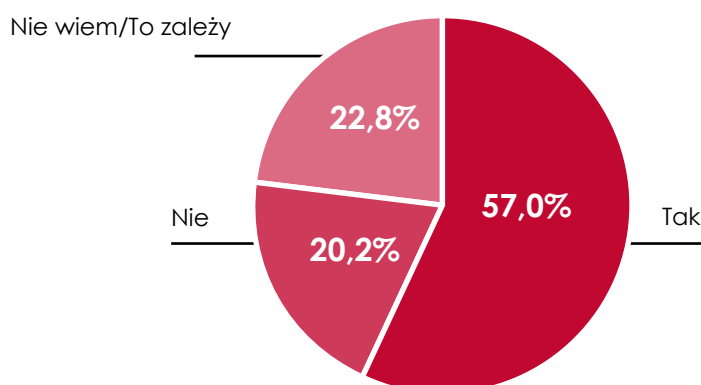
6. MOTYWACJE I BARIERY UCZESTNICTWA

6.1. Setna rocznica – czy za rok Polacy będą świętować?

W sondażu pytaliśmy również o chęć wzięcia udziału w obchodach 11 listopada w przyszłym roku (2018), w którym przypada 100. rocznica odzyskania niepodległości. Ponad połowa Polaków (57%) zadeklarowała taką chęć. Ponad 1/5 respondentów pozostała niezdecydowana. Podobny odsetek odpowiedzi uzyskaliśmy wśród tych, którzy nie chcieliby wziąć udziału w wydarzeniach z okazji 100. rocznicy odzyskania niepodległości. Biorąc pod uwagę, że Polacy w mniejszym stopniu biorą udział w obchodach świąt państwowych, jest to wysoki wynik. Można pokusić się o stwierdzenie, że uznawanie odzyskania niepodległości za jedno z najważniejszych wydarzeń w historii Polski oraz fakt, że jest to okrągła rocznica, działają motywująco. Oczywiście należy pamiętać, że są to deklaracje. Ciekawe będzie zestawienie tych wyników z przyszłorocznymi wskaźnikami faktycznego uczestnictwa w obchodach.

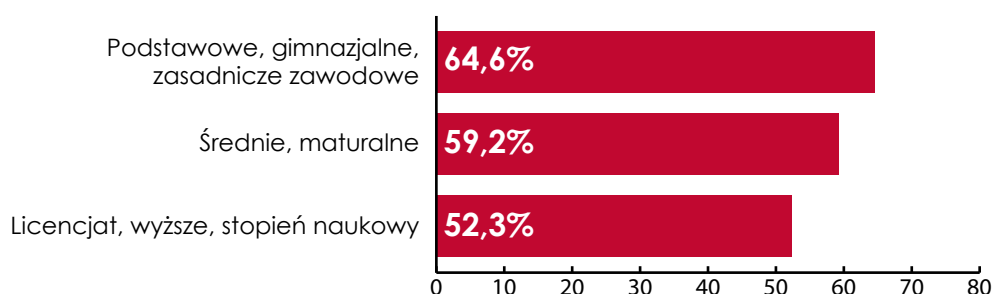
Wykres 17. Czy za rok, w dniu 11 listopada, w 100. rocznicę odzyskania niepodległości, chciał(a)by Pana(i) wziąć udział w wydarzeniach organizowanych z okazji tego święta?

2017: N=1000 (NCK/GfK)

Zaobserwowaliśmy zależność, że osoby z wyższym wykształceniem rzadziej wyrażały chęć, aby wziąć udział w przyszłorocznych obchodach niż osoby z wykształceniem średnim, zasadniczym lub podstawowym.

Wykres 18. Czy za rok, w dniu 11 listopada, w 100. rocznicę odzyskania niepodległości, chciał(a)by Pana(i) wziąć udział w wydarzeniach organizowanych z okazji tego święta?: odpowiedzi „TAK”.

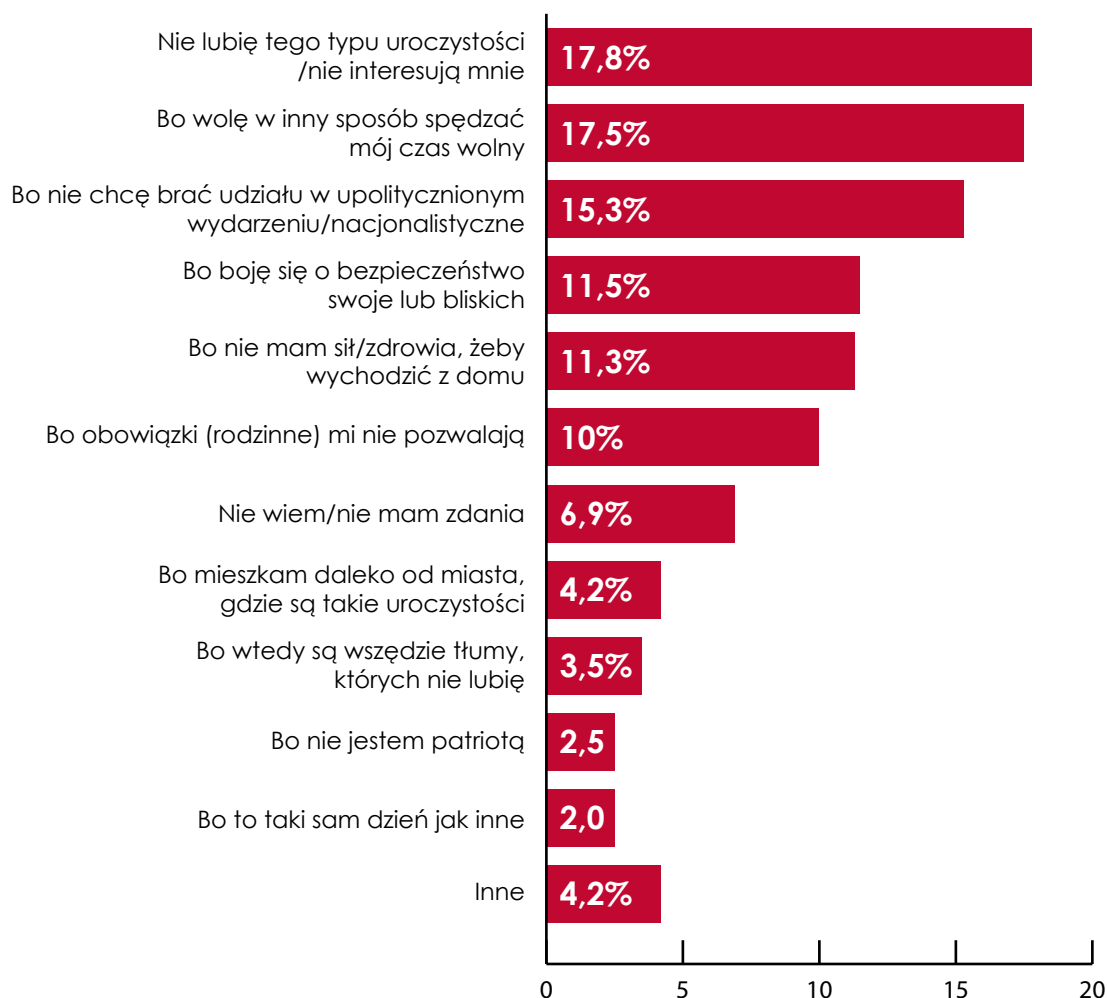

2017: N=1000 (NCK/GfK)

Mniej chętnie odnieśli się do udziału w przyszłorocznych obchodach osoby mieszkające w dużych miastach (pow. 100 tys. mieszkańców) w porównaniu z mieszkańcami wsi czy miast do 100 tys. mieszkańców.

Stosunkowo sporo osób (1/5) wskazało na brak chęci uczestnictwa w przyszłorocznych obchodach. Zdecydowanie najczęściej wskazywano po prostu na brak zainteresowania takimi uroczystościami (17,8%) oraz chęć spędzania wolnego czasu w inny sposób (17,5%). W dalszej kolejności pojawiały się: niechęć do brania udziału w upolitycznionym wydarzeniu (15,3%), obawa o bezpieczeństwo (11,5%), brak zdrowia (11,3%) czy obowiązki rodzinne (10,2%). Z jednej strony wydaje się zatem, że część osób, które nie są zainteresowane obchodami, trudno przekonać do wzięcia w nich udziału. Z drugiej strony jednak przykład osób biorących udział w maratonach, które biegają z pasji i raczej „przy okazji” łączą swoje zamiłowania z „Biegiem Niepodległości”, pokazuje, że jest to możliwe. Tym, którzy martwią się o swoje zdrowie czy bezpieczeństwo warto przygotować ofertę bardziej „domową”. Warto też pamiętać o ofercie propozycji dla rodziców zajętych obowiązkami domowymi.

Wykres 19. Dlaczego nie chciał(a)by Pan(i) wziąć udziału w wydarzeniach organizowanych z okazji 100. rocznicy odzyskania niepodległości? Pytanie otwarte.

2017: N=202 (NCK/GfK)

6.2. Powody świętowania i nieświętowania

W trakcie dyskusji grupowych staraliśmy się wychwycić główne powody, dla których badani uczestniczą bądź nie uczestniczą w publicznych wydarzeniach organizowanych z okazji obchodów Święta Niepodległości – w Warszawie i w średnim mieście. Poniższa tabela przedstawia, zobrazowane cytatami z wypowiedzi uczestników dyskusji, czynniki zachęcające i zniechęcające do podejmowania w tym dniu aktywności.

Dominujące deklarowane powody świętowania odzyskania niepodległości to: przekonanie o istotności święta, poczucie przynależności, wspólnoty i dumy, które towarzyszą udziałowi w obchodach, a także radosny charakter święta odróżniający je od innych upamiętnianych wydarzeń z historii Polski. Z kolei najbardziej zniechęcają podziały i konflikty społeczne ujawniające się 11 listopada oraz upolitycznienie obchodów (na poziomie centralnym i lokalnym). Niemate znaczenie ma także tak prozaiczny powód jak listopadowa pogoda.

Co zachęca do udziału w obchodach Świąta Niepodległości:	Co zniechęca do udziału w obchodach Świąta Niepodległości:
+	-
<p>Najważniejsze święto – przekonanie o wadze święta i wydarzeń, które ono upamiętnia.</p> <p><i>Bez względu na poglądy, jeżeli jest się Polakiem, zna się historię i ma się świadomość, dlaczego to święto w ogóle istnieje itd., to myślę, że to jest najważniejsze. I raczej tego argumentu nikt nie podważy. (FGI Warszawa, 18-35 lat, aktywnie świętujący)</i></p> <p><i>Uważam, że każdy, nawet nie historyk z zamiłowania, powinien chociaż trochę się wczuć w historię i wtedy każdy by pozytywnie odczuwał to święto i zdawałby sobie sprawę z tego, co zostało osiągnięte tych 100 lat temu. (FGI Warszawa, 36-65 lat, aktywnie świętujący)</i></p>	<p>Podziały – tego dnia widoczne są podziały społeczne i polityczne (szczególnie w Warszawie). Przekaz medialny podkreśla ten wymiar święta.</p> <p><i>Ja bym wybrała się, jeśli byłyby to uroczystości, w których uczestniczenie nie wiązałoby się z pewną deklaracją co do poglądów politycznych. Jeśli święto państwowe, to powinno być ponad podziałami, bez dzielących ludzi. To wtedy tak. My 11 listopada się spotkamy, ale pewnie będą duże dyskusje, bo będą tam ludzie, którzy będą uczestniczyć we wszystkich marszach, mimo że są to osoby w moim wieku, na stanowiskach i nie będą rzucały kamieniami, petardami. Identyfikują się z tym. My się spotkamy przy jednym stole, więc święto na pewno będzie obecne, ale aktywny udział..., to święto, w którym bym nie musiała być postrzegana jako zwolenniczka konkretnej opcji politycznej, a teraz to niemożliwe. Chciałabym być Polką na tym święcie, a nie zwolenniczką PIS-u, PO itp. Nie wiem, czy za mojego życia do zrealizowania jest to. (FGI Warszawa, gr. nieświętujących, osoby w różnym wieku)</i></p> <p><i>A teraz 11 listopada jest takim punktem zaczepienia do manifestacji kto, po której stronie się opowiada. (FGI średnie miasto, 18-35 lat, aktywnie świętujący)</i></p> <p><i>Media dobrze mówią o 1 sierpnia, natomiast o 11 listopada już nie i to też ma wpływ na nasze postrzeganie. I trochę to jest czarne i białe. Ja wychodząc z pracy 1 sierpnia, zatrzymuję się o tej 17 i mam poczucie dumy, a 11 listopada już takiego nie... (...) – w sierpniu oddajemy hołd Powstańcom, a w listopadzie to demonstracja poglądów. (FGI Warszawa, gr. nieświętujących, osoby w różnym wieku)</i></p>

Poczucie wspólnoty, jedności – na przeżycie przede wszystkim tych emocji mają nadzieję osoby uczestniczące w obchodach Święta Niepodległości.

U mnie było dużo pozytywnych sytuacji. Mówię znajomym, że jest super, poczucie wspólnoty, jedności i czasem się wzruszę i mówię: chodź, zobacz jak można fajnie obchodzić święto. Poczucie wspólnoty to chyba jest dla mnie najważniejsze. (FGI Warszawa, 18-35 lat, aktywnie świętujący)

11 listopada cieszymy się, odzyskaliśmy niepodległość po 150 latach. Naprawdę jednoczy wszystkich, bo w różny sposób potrafimy miło, fajnie spędzić czas. (FGI średnie miasto, 36-65 lat, aktywnie świętujący)

Radosny charakter – okazja do radości i zabawy, co odróżnia je od większości polskich świąt i upamiętnianych rocznic.

Polacy mają tendencję celebrować porażki, a to jest zwycięstwo – odzyskanie niepodległości, sukces. (FGI Warszawa, 18-35 lat, aktywnie świętujący)

Nareszcie jest jakieś święto, że tak powiem, weselsze, bo wszystkie inne święta narodowe które mamy są raczej z powodu tego, żeby coś upamiętnić, że ktoś umarł, że jest smutno i tak dalej. A to jedyne święto jest takie, że możemy się czymś, no nie zagłębiając się bardziej w historię, pochwalić. (FGI średnie miasto, 18-35 lat, aktywnie świętujący)

Obowiązek – poczucie powinności. Przekonanie, że „trzeba iść”, które nie jest poddawane większej refleksji. Niektórzy badani nie podawali konkretnych argumentów – obchodzenie Święta Niepodległości jest dla nich czymś oczywistym.

Wiadomo, Polska odzyskała Niepodległość. (FGI Warszawa, 36-65 lat, aktywnie świętujący)

U mnie w domu zawsze brało się udział w takich świętach i to jest dla mnie z automatu dzień, w którym należy ten udział wziąć. Wcześniej spędzałam ten dzień z rodzicami, a teraz inaczej. (FGI Warszawa, 18-35 lat, aktywnie świętujący)

Upolitycznienie – dostrzegane zarówno na poziomie uroczystości centralnych, jak i lokalnych organizowanych przez samorządy.

Jest to już maksymalnie upolitycznione. Pod przykryciem Święta Niepodległości ludzie załatwiają swoje prywatne sprawy. Nie świętują, bo trzeba świętować, tylko ktoś musi się pokazać z kimś. (FGI średnie miasto, gr. nieświętujących, osoby w różnym wieku)

Chodzi o to, żeby przestali mieszać politycy. Polityk, jak jest święto i zaczyna przedstawiać swoją myśl partyjną, no to zaczyna być to święto niezwiązane ze świętem, tylko z polityką.

– Kombatant pięć minut mówi, polityk pół godziny co najmniej. (FGI średnie miasto, 18-35 lat, aktywnie świętujący)

Niepokój, lęk przed agresją – wyraźny szczególnie w Warszawie i pojawiający się w kontekście Marszu Niepodległości.

Ja jestem z mniejszego miasta, ok. 50 tys. Kiedy zacząłem studiować, przyjechałem akurat do Warszawy ok. godziny 13-14 tego dnia do Warszawy Nie zapomnę widoku, gdzie od prawej do lewej stali policjanci z całym wyposażeniem na stacji Śródmieście. To nie sprawia takich uczuć, że człowiek się czuje bezpiecznie. Najlepiej wyjść ijechać szybko do domu, żeby nie dostać. Miałem nawet na zajęciach, jak są obchodzone święta tego typu w krajach. Tam nie ma aż tak. Są takie bardziej święta, że ludność się integruje, a nie że trzeba kontrolować. Mi się kojarzy 11 listopada z zamieszkami, awanturą, która nie wpływa pozytywnie. (FGI Warszawa, gr. nieświętujących, osoby w różnym wieku)

Listopadowa pogoda – do udziału w wydarzeniach plenerowych zniechęca pogoda.

11 listopada to już jesień, zimno, szybko się robi ciemno, więc nie każdy chce marznąć. (FGI Warszawa, gr. nieświętujących, osoby w różnym wieku)

+	-
<p>Poczucie dumy (z polskości, z polskiej historii) – Święto Niepodległości pozwala je odczuwać i budować.</p> <p><i>Też duma, że ci ludzie przez tyle lat się nie poddali, nie stracili tego ducha, że walczyli cały czas, że próbowali no i w końcu się to udało.</i></p> <p><i>– Fajnie właśnie pokazał Bagiński w swoim filmiku, takim ośmiominutowym, historię Polski. Fajnie właśnie pokazał, jak ten nasz kraj od samego początku jest ciśnięty i się wyzwalamy i istniejemy. Może tam na parę lat w historii zanikamy, ale znów się odradzamy. (FGI średnie miasto, 18-35 lat, aktywnie świętujący)</i></p>	<p>Indywidualna niechęć do zbiorowych wydarzeń</p> <p><i>Jak są obchody jakiegoś święta, to lubię z rodziną w domu usiąść przed telewizorem. Często śpiewają pieśni odnośnie każdego święta narodowego, są jakieś programy poetyckie i dla mnie to jest ważne, bo mogę mojej córce powiedzieć, co to było i jak to było. Opowiedzieć to, co ja wiem od swoich rodziców, przekazać troszkę historii. (FGI Skarżysko-Kamienna, gr. nieświętujących, osoby w różnym wieku)</i></p>
<p>Stalość, poczucie ciągłości – obchody 11 listopada to ważny, stały punkt w roku, dający też poczucie ciągłości polskiej państwowości.</p> <p><i>Święta mamy każdego roku. Za każdym razem zmienia się tylko sposób ich tak naprawdę obchodów, zmieniają się osoby przy pomniku, ale nadal je obchodzimy. Czyli tak naprawdę stały punkt. (FGI średnie miasto, 18-35 lat, aktywnie świętujący)</i></p>	<p>Stalość, niezmiennosc – powtarzalność programu obchodów z jednej strony buduje poczucie ciągłości, a z drugiej – niektórych ludzi zniechęca ze względu na swoją przewidywalność. Dotyczy to przede wszystkim obchodów oficjalnych: centralnych i lokalnych.</p> <p><i>Bo to co roku jest to samo i co roku jest tak samo. Nie ma tu takiej radości, żeby zobaczyć to. Lepiej pojechać gdzieś indziej po prostu. (FGI średnie miasto, 18-35 lat, aktywnie świętujący)</i></p>
<p>Atrakcyjna, bogata oferta obchodów (argument pojawiający się podczas dyskusji odbywających się w Warszawie)</p> <p><i>Zawsze ktoś organizuje coś fajnego. Mam na myśli, że te maratony czy półmaratony są robione w bardzo fajnym miejscu. Jest dużo ludzi. Zawsze poprzedzone jakimś spotkaniem i zakończone jakąś przemową, jakimś koncertem. (FGI Warszawa, 18-35 lat, aktywnie świętujący)</i></p>	<p>Ograniczona oferta kulturalna – zarzut pojawiający się głównie w średnim mieście.</p> <p><i>Jest alternatywa, można wyskoczyć do Kielc, można wyskoczyć do Radomia, można pojechać do Warszawy. Tylko to też chyba działa na taką niekorzyść w sensie tego, że tu się niewiele dzieje. (FGI średnie miasto, 18-35 lat, aktywnie świętujący)</i></p>
<p>Głośne święto, obecne w mediach – trudno je przeoczyć.</p> <p><i>Ono chyba od samego początku było bardziej nagłośnione, to jest takie medialne święto (FGI średnie miasto, 18-35 lat, aktywnie świętujący)</i></p>	<p>Poszukiwanie wygody, komfortu w dni wolne od pracy</p> <p><i>Ja wzięłam udział kilka lat temu w obchodach państwowych, ale nic nie widziałam i w telewizji naprawdę wygodniej jest obejrzeć niż jechać tam z dzieckiem i pchać się w tłum, a widzisz ułamek. (FGI Warszawa, gr. nieświętujących, osoby w różnym wieku)</i></p>

+	-
<p>Manifestowanie wartości – Święto Niepodległości jest okazją dla zamianifestowania zarówno wyznaczonych wartości (badani mówili przede wszystkim o patriotyzmie), jak i politycznych przekonań.</p> <p><i>Teraz było spokojnie, ale kilka lat temu to większość [w Marszu Niepodległości] szła przeciwko władzy rządzącej. (FGI Warszawa, 18-35 lat, aktywnie świętujący)</i></p>	<p>Nuda, powaga, patetyzm – odnosi się głównie do uroczystości oficjalnych.</p> <p><i>Ja mam obserwację, że te obchody państwowe są sztywne i nie są atrakcyjne, a te organizowane społeczne: jest pełno frustracji i wreszcie są emocje, ale nie takie jakich oczekujemy. (FGI Warszawa, gr. nieświętujących, osoby w różnym wieku)</i></p>
<p>Kultywowanie pamięci – 11 listopada to okazja do oddania szacunku i hołdu przeszłym pokoleniom.</p> <p><i>Idę [na Marsz Niepodległości], żeby podkreślić swoją polskość, pokazać, że pamiętam o tym święcie, żeby dzieciom przekazać, wyjaśnić, co się wtedy wydarzyło. (FGI Warszawa, 36-65 lat, aktywnie świętujący)</i></p> <p><i>Według mnie to o każdej z tych dat [święta państwowych] trzeba pamiętać, oddać hołd, przemyśleć chwilę. Ewentualnie jeśli jest możliwość, udać się pod pomnik, gdzie można złożyć świeczki, ewentualnie uczestniczyć we mszy świętej. (FGI średnie miasto, gr. nieświętujących, osoby w różnym wieku)</i></p>	
<p>Moda – badani, szczególnie ze starszych grup wiekowych, zwracali uwagę, że od kilku lat świętowanie niepodległości 11 listopada stało się bardziej popularne, modne.</p> <p><i>Stała się taka moda. Kiedyś to było coś niefajnego. Ciężko mi podać datę, tych flag kiedyś nie było. (FGI Warszawa, 36-65 lat, aktywnie świętujący)</i></p>	
<p>„Przy okazji”: osoby które lubią sport, np. biegają, świętują odzyskanie niepodległości „przy okazji” realizowania swojej pasji.</p> <p><i>Ja w ubiegłym roku brałam udział w Biegu Niepodległości, ale to było w Krakowie. W tym roku myślę, że też uda się w Warszawie tym razem. Ja lubię uprawiać sport, bo zawsze ktoś organizuje coś fajnego. Mam na myśli, że te maratony czy półmaratony są robione w bardzo fajnym miejscu. Jest dużo ludzi, zawsze poprzedzone jakimś spotkaniem i zakończone jakąś przemową, jakimś koncertem. (FGI Warszawa, 18-35 lat, aktywnie świętujący)</i></p>	

7. PERSPEKTYWY BADAWCZE

Komplementarna analiza owych zagadnień wymaga szczegółowych badań teoretycznych i empirycznych. Podjęte w badaniach kwestie z konieczności miały charakter schematyczny i służyły zarysowaniu percepcji Święta Niepodległości przez Polaków opierając się na fundamentalnych miernikach ilościowych i jakościowych. Konstrukcja narzędzia badawczego bazowała na projekcie, którego celem było zdiagnozowanie stanu świadomości Polaków wobec zróżnicowanych opinii i postaw. Poszukując odpowiedzi na postawione pytania, pragnęliśmy uniknąć myślenia życzeniowego, które uczyniłoby niewiarygodnym cały proces badawczy. Wyzaczyliśmy sobie zatem dyscyplinę w formułowaniu ostatecznych wniosków. Zaprezentowane dane należy traktować jako egzemplifikacje wartości badań i ich potencjału metodologicznego oraz analitycznego, interpretacje zaś jako próby poszukiwania związków między istniejącymi w literaturze socjologicznej koncepcjami a faktografią. Zrobiliśmy zdjęcie socjologiczne, które wymaga powtórzenia w następnym badaniu. Obraz społeczeństwa polskiego, jaki wyłania się z owego zdjęcia, dostarcza jednak wielu inspiracji teoretycznych z zakresu badań nad formami uczestnictwa Polaków w Święcie Niepodległości.

8. ANEKS

Kwestionariusz wywiadu telefonicznego

WSTĘP

Dzień dobry/dobry wieczór,

Nazywam się <imię i nazwisko ankietera> i pracuję dla firmy GfK Polonia. Obecnie na zlecenie Narodowego Centrum Kultury prowadzimy badanie dotyczące tego, w jaki sposób Polacy spędzili czas w dniu 11 listopada. Rozmowa potrwa około 7 minut. Zapewniamy poufność wypowiedzi. Wyniki będziemy prezentować wyłącznie w postaci zestawień zbiorczych.

Czy zgodził/aby się Pan/i na udział w rozmowie?

Zaznacz płeć respondenta

1. kobieta
2. mężczyzna

Ile ma Pan(i) lat?

1. 15-29
2. 30-39
3. 40-49
4. 50-59
5. 60-69 lat
6. 70 lat i więcej

Czy mieszka Pan(i)

Na wsi

W mieście do 20 tys. mieszkańców

W mieście pow. 20 do 100 tys. mieszkańców

W mieście pow. 100 tys. do 500 tys. mieszkańców

W mieście pow. 500 tys. mieszkańców

Proszę wrócić pamięcią kilka dni wstecz i przypomnieć sobie dzień 11 listopada.
Czy pamięta Pan(i) jaki to był dzień tygodnia?

.....

Jeśli A01 inne niż „sobota”, to odczytaj: „W tym roku dzień 11 listopada wypadł w sobotę”.

Za chwilę porozmawiamy na temat spędzania dnia 11 listopada. Proszę przypomnieć sobie, co wówczas Pan/i robiła. Przypomnę jeszcze, że Pana/i odpowiedzi są poufne i będą prezentowane wyłącznie w postaci zestawień zbiorczych.

bez informacji z boku

PORANEK

A02

Co robił(a) Pan(i) tego dnia od momentu wstania do godziny 10 rano? Proszę wymienić tylko te czynności, które różniły ten dzień od typowego dnia (niedzielne) oraz związane ze spędzaniem wolnego czasu.

.....

Jeśli respondent wymienił: Oglądałem(am) telewizję, Słuchałem(am) radia, Przeglądałem(am) internet, Czytałem(am) prasę to zadaj A03

A03

Powiedział(a) Pan(i), że Czy może Pan(i) powiedzieć, jakiego tematu dotyczyły te treści?

Jeśli respondent wymienił odpowiedzi: Uczestniczyłem/am w obchodach/wydarzeniu publicznym/wydarzeniu zbiorowym (ogólnie), Uczestniczyłem w wydarzeniach zorganizowanych z okazji święta Niepodległości to zadaj A04-A06

A04

Powiedział(a) Pan/i, że Jaką formę miało to wydarzenie?

.....

A05

Czy wie Pan(i), kto był organizatorem tego wydarzenia?

Władze państwowe/instytucja publiczna
Władze samorządowe/instytucja samorządowa
Osoba prywatna
Stowarzyszenie/fundacja
Inne, jakie? [O]

A06

Czy na tym wydarzeniu był(a) Pan/i(i)?

sam(a)
ze znajomymi/przyjaciółmi
z rodziną

ŚRODEK DNIA

Wróćmy jeszcze do soboty 11 listopada. Co robił(a) Pan(i) tego dnia od godziny 10 do godziny 15? Proszę ponownie skoncentrować się wyłącznie na czynnościach, które różniły ten dzień od typowego dnia (niecodziennych) oraz związanych ze spędzaniem wolnego czasu.

.....

Jeśli respondent wymienił: Oglądałem(am) telewizję, Słuchałem(am) radia, Przeglądałem(am) internet, Czytałem(am) prasę to zadaj B02

B02

Powiedział(a) Pan(i), że Czy może Pan(i) powiedzieć, jakiego tematu dotyczyły te treści?

.....

Jeśli respondent wymienił odpowiedzi: Uczestniczyłem/am w obchodach/wydarzeniu publicznym/wydarzeniu zbiorowym (ogólnie), Uczestniczyłem w wydarzeniach zorganizowanych z okazji święta Niepodległości to zadaj B03-B05

B03

Powiedział(a) Pan/i, że Jaką formę miało to wydarzenie?

.....

B04

Czy wie Pan(i), kto był organizatorem tego wydarzenia?

Władze państwowe/instytucja publiczna
Władze samorządowe/instytucja samorządowa
Osoba prywatna
Stowarzyszenie/fundacja
Inne, jakie? [O]

B05

Czy na tym wydarzeniu był(a) Pan/i(i)?

sam(a)

ze znajomymi/przyjaciółmi

z rodziną

WIECZÓR

C01

Co robił(a) Pan(i) od godziny 15 do końca dnia?

I tutaj poproszę o wskazanie wyłącznie czynności, które różniły ten dzień od typowego dnia (były niecodzienne) oraz związane ze spędzaniem wolnego czasu.

.....

Jeśli respondent wymienił: Oglądałem(am) telewizję, Słuchałem(am) radia, Przeglądałem(am) internet, Czytałem(am) prasę to zadaj C02

C02

Powiedział(a) Pan(i), że Czy może Pan(i) powiedzieć, jakiego tematu dotyczyły te treści?

.....

Jeśli respondent wymienił odpowiedzi: Uczestniczyłem/am w obchodach/wydarzeniu publicznym/wydarzeniu zbiorowym (ogólnie), Uczestniczyłem w wydarzeniach zorganizowanych z okazji Święta Niepodległości to zadaj C03-C05

C03

Powiedział(a) Pan/i, że Jaką formę miało to wydarzenie?

.....

C04

Czy wie Pan(i), kto był organizatorem tego wydarzenia?

Władze państwowe/instytucja publiczna

Władze samorządowe/instytucja samorządowa

Osoba prywatna

Stowarzyszenie/fundacja

Inne, jakie? [O]

C05

Czy na tym wydarzeniu był(a) Pan/i(i)?

sam(a)

ze znajomymi/przyjaciółmi

z rodziną

C06

O której godzinie poszedł/poszła Pan(i) spać?

.....

OBCHODY ŚWIĘTA

Czy mógłby Pan(i) powiedzieć, jakie święto było 11 listopada?

Nie sugeruj respondentowi.

Święto Niepodległości

Inne, jakie?... [O]

Nie wiem

D02

Czy w jakiś szczególny sposób świętował(a) Pan(i) ten dzień?

Tak

Nie

Jeśli tak to zadaj D03, jeśli nie to zadaj D04.

D03

W jaki sposób świętował(a) Pan(i) ten dzień?

.....

D04

Czy był to dla Pana(i) wyjątkowy dzień?

Tak

Nie

Jeśli tak to zadaj D05, jeśli nie to zadaj D06.

D05

Dlaczego był to dla Pana(i) wyjątkowy dzień?

.....

D06

Czy w Pana(i) miejscu zamieszkania były organizowane jakieś wydarzenia z okazji Święta Niepodległości?

Tak

Nie

Jeśli tak to zadaj D07, jeśli nie to zadaj D08.

D07[O]

Jakie to były wydarzenia?

.....

D08

Czy zauważył(a) Pan(i) jakieś inne sposoby publicznego świętowania Święta Niepodległości?

Tak

Nie

Jeśli tak to zadaj D09, jeśli nie to zadaj D010.

D09

Proszę powiedzieć, co to było?

.....

D10

Czy za rok, w dniu 11 listopada, w 100. rocznicę odzyskania niepodległości, chciał(a)by Pana(i) wziąć udział w wydarzeniach organizowanych z okazji tego święta?

Tak

Nie

Nie wiem/To zależy

Jeśli tak/nie wiem to zadaj Z01, jeśli nie to zadaj D11.

D11

Dlaczego nie chciał(a)by Pan(i) wziąć udziału w wydarzeniach organizowanych z okazji 100. rocznicy odzyskania niepodległości?

.....

METRYCZKA

Z01

Jakie ma Pan(i) wykształcenie?

Podstawowe, gimnazjalne

Zasadnicze zawodowe

Średnie, maturalne

Licencjat, wyższe

Stopień naukowy

Z02

W jakim województwie Pan(i) mieszka?

dolnośląskie

kujawsko-pomorskie

lubelskie

lubuskie

łódzkie

małopolskie

mazowieckie

opolskie

podkarpackie

podlaskie

pomorskie

śląskie

świętokrzyskie

warmińsko-mazurskie

wielkopolskie

zachodniopomorskie

Z03

Jaka jest wielkość Pana(i) gospodarstwa domowego?

Gospodarstwo domowe to zespół osób zamieszkujących razem i wspólnie utrzymujących się.

1

2

3

4

5

6 i więcej

Dziękuję za poświęcony czas i życzę miłego dnia!

**NARODOWE
CENTRUM
KULTURY**

**BADANIA
NCK**